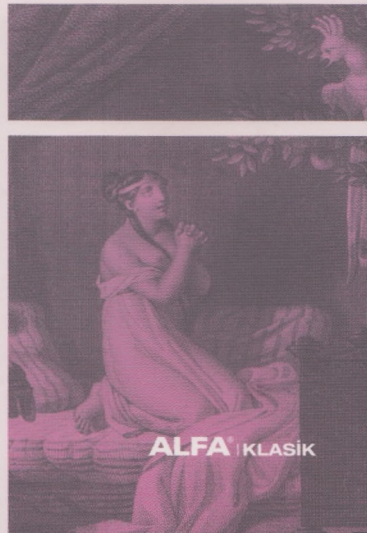

VOLTAIRE

Fransızcadan Çeviren
HASAN FEHMİ NEMLİ

BABİL PRENSSESİ

ALFA | KLASİK

BABİL PRENSESİ

FRANÇOIS MARIE AROUET VOLTAIRE

(21 Kasım 1694 - 30 Mayıs 1778)

Fransız Aydınlanma çağı yazarı, tarihçisi ve düşünürü. Din ve ifade özgürlüğü üzerine yazılar yazmıştır. Hiciv tarzında yazdığı felsefi yazılarda kilisenin dogmalarını eleştirir. Bir soyluya hakaret ettiği gerekçesiyle üç yıl boyunca İngiltere'ye sürgün edilir, burada hoşgörüyü karşılar ve bundan sonra hoşgörünün Fransa'da yerleşmesi için hiciv tarzında eserler vermeye başlar. İnsan hakları konusundaki düşünceleri Fransız Devrimi ve Aydınlanma hareketine büyük katkı sağlamıştır. Çok yönlü bir yazar olan Voltaire, aralarında oyun, roman, deneme, öykü ve şiir de bulunan iki binden fazla kitap ve risale yazmıştır. En önemli eserleri şunlardır: *Zadig*, *Candide*, *Micromégas*, *Babil Prensesi*, *Felsefe Sözlüğü*, *İngilizler Hakkında Felsefi Mektuplar*.

HASAN FEHMI NEMLİ

1950 Zara doğumlu. ODTÜ Kimya Mühendisliği bölümünden mezun. Bilimkurgu, polisiye, felsefe, tarih, macera, çizgi Roman dahil çok geniş bir yelpazede okumayı seviyor ve sadece sevdiği kitapları çeviriyor. İngilizceden Edgar Allan Poe, Howard Phillips Lovecraft, Lord Dunsany, Arthur Machen, Richard F. Burton, Charles Howard Hinton, Joseph Conrad, Henry James, E. M. Forster, Scott F. Fitzgerald, Edwin Abbott Abbott, Fransızcadan Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, Antoine Galland, Jean-Luc Steinmetz, Hugo Pratt, Jules Verne çevirdi. Şimdilerde Saul Bellow çevirisi üzerinde çalışıyor.

La Princesse de Babylone: Babil Prensesi

© 2015, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Kitabın Türkçe yayın hakları Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Kitap Editörü Melis Oflas

Kapak Tasarımı Elif Çepikkurt

Sayfa Tasarımı Zuhâl Turan

ISBN 978-605-171-180-5

1. Basım: Kasım 2015

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftelhavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul

Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29

Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Fatih-İstanbul

Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00

www.alfakitap.com - info@alfakitap.com

Sertifika No: 10905

VOLTAIRE

BABİL PRENSESİ

Fransızcadan Çeviren
HASAN FEHMİ NEMLİ

İÇİNDEKİLER

Babil Prensese, 7
Ek (1768 Baskısının Sonu), 115

BABİL PRENSESİ

Babil Kralı yaşlı Belus,* dünyanın en önemli insanı olduğuna inanıyordu; çünkü nedimleri kendisine böyle söylüyor, tarih yazmanları da bunu kanıtliyordu. Onun bu gülünçlüğünü bağışlatacak bir şey varsa, o da, Babil'i otuz bin yıl önceki atalarının kurmuş olmasına karşın, kendisinin güzelleştirmiş olmasıydı. Bilindiği üzere, Babil'den birkaç fersah uzaktaki sarayıyla bahçesi, bu büyümlü kıyıları sulaayan Dicle ve Fırat nehirleri arasındaydı. Cephesi üç bin ayak gelen sarayı ta bulutlara kadar yükseliyordu. İmparatorluğun tüm krallarının ve tüm büyük adamlarının dev heykellerinin bulunduğu sahanlık, elli ayak yüksekliğinde, ak mermerden bir tırabzanla çevriliydi. Baştan aşağı kalın bir kurşun tabakasıyla kaplı çift sıra tuğladan oluşan bu sahanlık, on

* Belus ya da Belos: Klasik Yunan veya klasik Latin metinleri, Babil bağlamında Bel Marduk adlı bir tanrıya atıf yapar. Çoğu defa Yunan Zeus ve Latin Jüpiter olarak Zeus Belos veya Jüpiter Belus ile özdeşleştirilirse de, bazen Babil'i kuran ve Ziggurat'ı inşa eden eski bir kral olarak söz edilir. Savaş tanrısı olarak tanınmış ve tapılmıştır -çn.

iki ayak derinliğinde toprakla doldurulmuş ve bu toprağa güneş ışınlarının nüfuz edemediği yollar oluşturan zeytin, portakal, limon, palmiye, hurma, hindistancevizi, tarçın ağaçları dikilmişti.

İçi oyuk yüz sütundan pompalanarak yükselti- len Fırat suyu, bu bahçelerdeki büyük mermer ha- vuzları dolduruyor ve başka kanallardan döküle- rek parkta altı bin ayak yüksekliğinde çağlayanlar, gözün seçemediği yükseklikte yüz bin fıskiye oluş- turduktan sonra, geldiği Fırat'a geri dönüyordu. Yüzyıllar sonra Asya'yı hayran bırakan Semiramis Bahçeleri, eski zamanların bu harikasının kötü bir taklidinden başka bir şey değildi; çünkü Semiramis döneminde kadınlar ve erkekler yozlaşmaya başla- mıştı.

Ama Babil'de en hayranlık verici, tüm geri ka- lanları gölgede bırakan şey, kralın Formosante adlı biricik kızıydı. Yüzyıllar sonra Praksiteles, pren- sesin portrelerine ve heykellerine bakarak kendi Afrodit'ini ve "Güzel Kalçalı Venüs"ünü yontmuş- tur. Aslıyla kopyası arasında ne büyük bir fark var Tanrım! Belus da krallığından çok, kızıyla gurur duyuyordu. Prenses on sekiz yaşındaydı, ona, ken- dine yaraşır bir koca bulmak gerekiyordu ama böy- le bir koca nereden bulunabilirdi ki? Eski bir kâhin, Nemrud'un yayını gerebilen kişinin ancak preNSE- se sahip olabileceği kehanetinde bulunmuştu. Bu Nemrud, tanrının bu güçlü avcısı, Derbent demir- hanelerinde dövülen Kafkas demirinden daha sert bir abanoz ağacından, yedi Babil ayağı boyunda bir

yay bırakmıştı ve hiçbir ölümlü, Nemrud'dan bu yana bu olağanüstü yayı gerememişti.

Yine denmişti ki, bu yayı gelecek kol Babil arenasında salıverilecek en müthiş ve en tehlikeli aslanı da öldürecekti. Hepsi bu kadar da değil: Yayı geren, aslanı yenen kişi tüm rakiplerini yere serecekti, ama daha önemlisi, çok zeki, insanların en göz kamaştırıcısı, en erdemli kişi olacak ve tüm evrendeki en nadir şeye sahip olacaktı.

Formosante'a talip olma cüretini gösteren üç kral çıktı ortaya: Mısır Firavunu, Hint Şahı ve İskit Kaanı. Belus dövüşün yapılacağı günü ve yeri belirledi, dövüş bahçesinin bir ucunda, birleşmiş Fırat ve Dicle sularının çevrelediği geniş bir alanda yapılacaktı. Dövüş alanının etrafına beş yüz bin seyircinin oturabileceği mermerden bir amfiteyatro inşa edildi. Amfiteyatronun tam karşısında kralın ve arkasında bütün saray erkânıyla Formosante'ın boy göstereceği taht bulunuyordu; sağda ve solda, amfiteyatro ile tahtın arasında üç kral için ve bu muhteşem gösteriyi merak edip gelen diğer hükümdarlar için tahtlar vardı.

İlk olarak, elinde İsis'in sistresiyle, Apis öküzüne binmiş Mısır Firavunu geldi. Peşi sıra, kardan beyaz keten elbiseler giyinmiş iki bin din adamı, iki bin hadım, iki bin büyücü ve iki bin savaşçı geliyordu.

Hint Kralı çok geçmeden on iki filin çektiği bir arabayla çıkageldi. Onun maiyeti Mısır Firavunununkinden daha kalabalık ve daha şaşaalıydı.

Son olarak da İskit Kralı görüldü. Arkasında sadece ok ve yayla silahlanmış seçme savaşçılar vardı. Bineği, evcilleştirmiş olduğu ve İran'ın en güzel atları boyunda muhteşem bir kaplandı. Bu gösterişli ve görkemli hükümdarın boyu rakiplerinin boyunu gölgede bırakıyordu, beyaz ve kaslı çıplak kolları Nemrud'un yayını şimdiden germiş gibiydi.

Üç prens ilkin Belus ile Formosante'nin önünde eğildiler. Mısır Kralı prensese Nil'in en güzel iki timsahını, iki su aygırını, iki zebra, iki Mısır sıçanı ve dünyanın en nadide şeyleri olduğuna inandığı Hermes'in kitaplarıyla iki mumya sundu.

Hint Kralı her birinin sırtında yaldızlı birer tahta kule bulunan yüz fil sundu ve prensesin ayaklarının dibine Çakya'nın* kendi elleriyle yazdığı *Veda* kitabını koydu.

Okuması yazması olmayan İskit Kralı, kara tilki postuyla örtülmüş yüz savaş atı sundu.

Prensese, âşıklarının önünde gözlerini yere indirdi ve soylu olduğu kadar da alçakgönüllü bir zarafetle eğildi.

Belus, hükümdarları kendileri için hazırlanmış tahtlara gönderdi. "Keşke üç kızım olsaydı!" dedi onlara. "Bugün altı kişiyi mutlu ederdim." Sonra Nemrud'un yayını ilk kimin deneyeceğini belirlemek için kura çekti. Üç talibin adı altın bir kaskın içine kondu. Kurada ilk Mısır Kralı'nın adı çıktı, sonra Hint Kralı'nın adı görüldü. Yaya ve

* Buda -çn.

rakiplerine bakan İskit Kralı üçüncü olmaktan hiç yakınmadı.

Bu parlak sınava hazırlanılırken, yirmi bin içoğlanı ve yirmi bin genç kız hiçbir karışıklığa meydan vermeden sıralar arasında dolaşarak seyircilere serinletici içkiler dağıtıyordu. Herkes tanrıların, kralları yeryüzüne her gün sırf farklı farklı şenlikler düzenlesinler diye gönderdiğini, hayatın başka türlü geçirilemeyecek kadar kısa olduğunu, insanın ömrünü tüketen davaların, entrikaların, savaşların, dinsel çekişmelerin saçma ve iğrenç şeyler olduğunu, insanın sadece zevk için yaratılmış olduğunu, öyle olmasaydı bunlara böylesine tutkulu ve sürekli bir düşkünlük göstermeyeceğini, insanın özünün zevk almaktan ibaret olduğunu ve geriye kalan her şeyin çılgınlık olduğunu söylüyordu. Bu pek yerinde düşünceler sadece olgular tarafından yalanlanmıştır.

Formosante'in yazgısını belirleyecek denemelere başlanacağı sırada, kimsenin tanımadığı bir genç, tekboynuza binmiş, ardı sıra kendisi gibi bir başka tekboynuza binmiş ve yumruğu üzerinde kocaman bir kuş bulunan uşağıyla beraber çıkageldi. Nöbetçiler, kutsal bir havası olan bu delikanlıyı, uşağını, binek hayvanlarını ve kocaman kuşu görmekten şaşkınlığa düştü. Daha sonra dendiği gibi, delikanlı, Adonis'in yüzünü Herkül'ün gövdesinde taşıyordu; zarafetle haşmet bir aradaydı. Kapkara kaşlarıyla uzun sarı saçları, güzelliğin Babil'de bilinmeyen bu karışımı herkesi büyüledi. Bütün amfiteyatro daha iyi görebilmek için ayağa kalktı, sarayın

bütün kadınları şaşkınlık okunan bakışlarını ondan alamıyordu. Sürekli yere bakan Formosante da bakışlarını delikanlıya çevirdi ve kıpkırmızı kesildi, üç kralın beti benzi attı, tüm seyirciler Formosante'la tanınmayan delikanlıyı karşılaştırarak, "Dünyada bu delikanlıdan başka, prenses kadar güzel biri yok," diye haykırdılar.

Büyük bir şaşkınlığa düşen mübaşirler, delikanlıya kral olup olmadığını sordular. Delikanlı bu onura erişemediğini, ama çok uzaklardan, Formosante'a layık bir kral olup olmadığını merak ettiği için geldiğini söyledi. Onu, uşağını, iki tekboynuzunu ve kuşunu amfiteyatronun ilk sırasına götürdüler. Delikanlı Belus'u, kızını, üç kralı ve seyircileri yerlere kadar eğilerek selamladı. İki tekboynuzu ayaklarının dibine yattı, kuşu omzuna tünedi ve küçük bir torba taşıyan uşağı da geçti, yanına oturdu.

Yarışma başladı. Nemrud'un yayı altın kılıfından çıkarıldı. Törenin baş yöneticisi, ardında elli içoğlanı ve önü sıra yürüyen yirmi borazancıyla yayı getirip Mısır Kralı'na sundu; o da bunu rahiplerine takdis ettirdi, Apis öküzünün başının üzerine koydu, artık ilk utkuyu kazanacağından hiç kuşkusuz yoktu. Arenanın ortasına yürüdü, yayı germeye çalıştı, bütün gücünü sarf ediyor, yüzünü öylesine eğip büküyordu ki, bütün amfiteyatro kahkahaya boğuldu, Formosante bile gülümsedi.

Başrahibi krala yaklaşarak, ona, "Majesteleri, sadece kas ve sinirden başka bir şey olmayan bu

anlamsız övünçten vazgeçsinler,” dedi, “tüm geri kalanlarda kazanacaksınız. Osiris’in kılıcı sizde olduğundan aslanı yeneceksiniz. Babil Prensesi en zeki prensin olacak, siz ki onca muamma çözdünüz. En erdemli olanla evlenecek; Mısırlı rahiplerce yetiştirildiğinize göre, o erdemli kişi sizsiniz. En eli açık olan onu kazanacak; siz ise deltada bulunabilecek en güzel iki timsahı ve en güzel iki sıçanı verdiniz; siz evrendeki en nadir şeyler olan Apis öküzüne ve Hermes’in kitaplarına sahipsiniz. Kimse Formosante’ı sizden alamaz.” Mısır kralı, “Haklısın,” dedi ve tahtına çekildi.

Yayı götürüp Hint Kralı’nın eline teslim ettiler. Hint Kralı’nın bütün başarısı elinin su toplaması oldu, ancak on beş günde sönecek içi su dolu kabarcıklar. Ve İskit Kralı’nın kendinden daha şanslı olamayacağını düşünerek kendini avuttu.

Sırası gelen İskit Kralı da yayı denedi. O, ustalığı kuvvetle birleştirmişti. Yay ellerinde biraz esner gibi oldu, hatta azıcık büktü de ama asla tam olarak geredemedi. Bu prensin güzel yüzünden etkilenerek ona yakınlık duyan amfiteyatrodaki seyirciler, prensin yeterince başarılı olamaması üzerine inler gibi ses çıkardılar ve güzel prensesin asla evlenemeyeceğine hükmettiler.

O zaman kimsenin tanımadığı delikanlı bir sıçrayışta arenaya indi ve İskit Kralı’na hitaben, “Majesteleri tam olarak başaramamış olmasına hiç şaşırmasın,” dedi. “Bu abanoz yaylar benim ülkemde yapılır, onu gerebilmek için belli bir hüner

sahibi olmak gerekir. Onu bükebilmiş olduğunuz için, benim onu gerebilmemden daha fazla övünç duymalısınız.” Ve hemen bir ok alarak kirişe yerleştirdi, Nemrud’un yayını gerdi ve oku uzaklara fırlattı. Bir milyon el bu mucizeyi alkışladı. Bütün Babil alkışlarla çınladı ve tüm kadınlar, “Böylesine yakışıklı bir gencin, bu kadar kuvvetli olması ne güzel!” diyordu.

Sonra delikanlı cebinden küçük bir fildişi tabaka çıkardı, tabakanın üzerine altın bir iğneyle bir şey yazdı ve fildişi tableti yaya bağlayarak, bütün seyircilerin gönlünü fetheden bir zarafetle prensese sundu. Daha sonra, gösterişe kaçmadan yürüyüp kuşuyla uşağı arasındaki yerini aldı. Bütün Babil hayretler içindeydi. Üç kral utançtan yerin dibine geçmişti, ama delikanlı bunu fark etmiş gibi görünmüyordu.

Formosante, yaya bağlanmış fildişi tabletin üzerine Kalde dilinde şu küçük şiirin yazılı olduğunu gördüğünde daha da şaşırды:

*Nemrud’un yayı savaş yayıdır,
Aşkın yayıysa, mutluluk yayı,
Mutluluk sizdedir. Sizinle bu muzaffer tanrı
Yeryüzünüñ efendisi oldu.
Üç güçlü kral, üç rakip bugün,
Kendilerini size beğendirmek istiyorlar.
Gönlünüz hangisinde bilmem ama
Onu insanlar kıskanacaklar.*

Bu küçük koşuk prensesi sinirlendirmedi. Eskiden olsa Belus'u güneşe, Formosante'ı aya, boynunu bir kuleye ve göğsünü bir buğday ölçeğine benzetirdi diyerek bazı yaşlı saray mensupları bu koşuğu eleştirdiler. Bu beyler, yabancının hayal gücünden yoksun olduğunu, gerçek şiirin kurallarının dışına çıktığını söylediler, ama tüm kadınlar mısraları çok sevecen buldular. Bir yayı bu kadar iyi geren birinin bu kadar zeki olmasına hayran kaldılar. Prensesin nedimesi ona, "Hanımım," dedi, "işte size ziyan olmuş bir yetenek. Zekâsı ve Belus'un yayı bu delikanlının ne işine yarayacak?" "Beğenilmesine," diye yanıtladı Formosante. "Ah!" dedi dişlerinin arasından nedime, "Delikanlı bir koşuk daha yazarsa prensesi kendine âşık edecek."

Belus, müneccimlerine danıştıktan sonra, kraların üçünün de Nemrud'un yayını gerememiş olmasına karşın, kızının evlendirilmesi gerektiğinden, kafesinde özel olarak beslenen büyük aslanı kim öldürürse kızını ona vereceğini ilan etti. Ülkesinin bütün bilgileriyle yetiştirilen Mısır Kralı, bir kralın evlenmek için vahşi hayvanlarla karşılaşmasını çok gülünç buldu. Formosante'a sahip olmanın çok büyük bir ödül olduğunu kabul ediyordu, ama eğer aslan onu boğacak olursa, asla güzel prensesle evlenemeyeceğini ileri sürüyordu. Hint Kralı da Mısırlının duygularını paylaşıyordu, ikisi de Babil kralının kendileriyle alay ettiği sonucuna vardılar; onu cezalandırmak için ordular getirmek gerekiyordu, efendilerinin kutsal kafalarındaki saçın teli-

ne zarar gelmesin diye ölecek uyruklara sahiptiler, Babil kralını rahatlıkla tahtından indirebilirler ve sonra güzel Formosante için kura çekebilirlerdi.

Bu anlaşmaya vardıktan sonra, iki kral, Formosante'ı kaçırmak üzere üç yüz bin kişilik birer ordu hazırlanması için ülkelerine haber gönderdi.

Ama İskit Kralı, elinde yatağanıyla tek başına arenaya çıktı. Formosante'ın güzelliklerine çılgınca vurulmuş değildi, ünlenmek tek tutkusuydu; onu Babil'e getiren bu tutkuydu. Hint ve Mısır kralları aslanlarla karşılaşmayacak kadar sakınlı olsalar da, kendisinin bu dövüşü hor görmeyecek kadar cesur olduğunu göstermek ve hükümdarlığının onurunu kurtarmak istiyordu. Az rastlanır yiğitliği, kaplanının yardımından yararlanmasına izin vermiyordu. Hafif bir zırh giyinmiş, başında kar kadar beyaz üç atkuyruğunun gölgelediği altın kakmalı bir kask olduğu halde, tek başına ilerledi.

Lübnan dağlarında bugüne kadar yetişmiş aslanların en irisini salıverdiler. Müthiş pençeleri üç kralı birden parçalayabilecek, kocaman ağız üçünü birden yutabilecek gibiydi. Korkunç kükremeleri amfityatroyu çınlatıyordu. İki gururlu şampiyon hızla birbirinin üzerine atıldılar. Cesur İskit kılıcını aslanın boğazına daldırdı, ama hiçbir şeyin delip geçemeyeceği kalın dişlerden birine çarpan kılıç tuz buz oldu ve yaralanmanın kudurttuğu ormanların canavarı kanlı tırnaklarını hükümdarın böğrüne geçirdi.

Bu kadar cesur bir prensin ölüm tehlikesi karşısında olduğunu gören genç yabancı, şimşek gibi arenaya atladı ve bizim şenliklerimizde şövalyelerin halkaları veya Mağriplilerin başlarını aldıkları maharetle aslanın başını kesti.

Daha sonra, küçük bir kutu çıkararak, şu sözlerle onu İskit Kralı'na uzattı: "Majesteleri bu küçük kutuda ülkemde hazırlanan bir merhem bulacaklar. Bu merhemle şanlı yaralarınız ânında iyileşecektir. Aslanı yenmenizi sadece tesadüf engelledi, yiğitliğiniz her türlü övgünün üzerindedir."

Minnet duygusu kıskançlığına baskın çıkan İskit Kralı, kurtarıcısına teşekkür etti ve onu sevgiyle kucakladıktan sonra merhemi yaralarına sürmek üzere karargâhına döndü.

Yabancı, aslanın başını uşağına verdi, o da aslanın başını amfityatronun alt tarafındaki büyük çeşmede yıkayıp bütün kanını akıttıktan sonra, küçük torbasından bir demir çıkardı, aslanın kırk dişini söküp, yerlerine aynı büyüklükte kırk elmas yerleştirdi.

Efendisiyse yine aynı alçakgönüllülükle geçip yerine oturdu, aslanın başını kuşuna vererek, ona, "Güzel kuş, bu değersiz armağanı götürüp Formosante'in ayaklarının dibine koy," dedi. Kuş, pençelerinden birinde bu korkunç ganimetle havalandı ve önünde yerlere eğilerek onu prensese sundu. Kırk pırlanta bütün gözleri kamaştırıyordu. Kendini beğenmiş Babil'de bu kadar muhteşem bir şey görmemişlerdi. Zümrüt, sarıyakut, gökyakut ve

pirop hâlâ en değerli bezekler olarak görülüyordu. Belus ve sarayı hayran kalmışlardı. Bu armağanı sunan kuş onları daha da şaşırtmıştı. Bu kuş, bir kartal boyundaydı ama bir kartalın gözlerinin ki-birli ve tehdit edici olduğu ölçüde, bunun gözleri yumuşak ve şefkatliydi. Gagası pespembeydi ve biraz Formosante'in güzel dudaklarına benziyordu. Boynunda gökkuşağının bütün renkleri daha canlı ve daha parlak bir araya gelmiş gibiydi. Altın sarısının binbir tonu tüylerinde parılıyordu. Ayakları gümüş rengiyle erguvan kırmızısının bir karışımıydı ve daha sonra Junon'un* arabasına koşulacak güzel kuşların kuyruğu onunkinin yanına bile yaklaşamazdı.

Saray halkının dikkati, ilgisi, şaşkınlığı ve hayranlığı kırk elmasla kuş arasında ikiye bölünmüştü. Kuş, Belus'la kızı Formosante arasındaki tırabzana tünemişti; prenses kuşu okşuyor, seviyor, öpüyordu. Kuş da bu okşamalardan sanki saygıyla karışık bir zevk alıyordu. Prensese onu öpücüklere boğduğunda o da aynıyla karşılık veriyor, sonra duygulu bakışlarla prensese bakıyordu. Prensese verdiği bisküvileri, fıstıkları kırmızı ve gümüşü ayaklarıyla alıyor ve dile gelmez bir zarafetle gagasına götürüyordu.

Büyük bir dikkatle elmasları gözden geçiren Belus, bu kadar değerli bir armağanın eyaletlerin-

* Junon: Roma mitolojisinde Junon, Latin mitolojisinde Juno, (Yunan mitolojisindeki karşılığı Hera) göklerin ve tanrıların kraliçesidir. Rhea ile Satürn'ün (Kronos'un) kızı Jüpiter'in kız kardeşi ve eşidir -çn.

den biri değerinde olduğuna hükmetti. Yabancı için, üç hükümdara verilecek armağanlardan daha görkemli armağanların hazırlanmasını emretti. “Bu genç adam,” diyordu, “hiç kuşku yok ki, Çin kralının ya da duyduğuma göre, *Avrupa* diye bir bölge varmış dünyada, işte oranın veya Mısır krallığına komşu olduğu söylenen Afrika’nın kralının oğludur.”

Yabancıya teşekkür etmesi, bu imparatorluklardan birinin hükümdarı olup olmadığını ve bu kadar şaşırtıcı hazinelere sahip olduğu halde, niçin bir uşak ve küçük bir torbayla gelmiş olduğunu sorması için başseyisini gönderdi hemen.

Başseyis görevini yerine getirmek için amfiteyatroya doğru ilerlerken, tekboynuzla binmiş başka bir uşak çıkageldi. Bu uşak, genç adama seslenerek, şöyle dedi: “Babanız Ormar ömrünün son demelerini yaşıyor; size bunu haber vermeye geldim.” Yabancı gözlerini gökyüzüne doğru kaldırdı, gözünden yaşlar akıttı ve ağzından yanıt olarak sadece “Gidelim,” sözü çıktı.

Başseyis aslanı öldürene, kırk elması verene ve güzel kuşun sahibine Belus’un teşekkürlerini bildirdikten sonra, uşağa bu genç yiğidin babasının hangi krallığın hükümdarı olduğunu sordu. Uşak bu soruyu, “Onun babası, bölgede çok sevilen yaşlı bir çobandır,” diye yanıtladı.

Bu kısa görüşme yapılırken genç yabancı tekboynuzuna binmişti bile. Başseyise şöyle dedi: “Senyör, Belus’la kızının ayaklarına yüz sürdüğümü bildir-

mek lütfunda bulunur musunuz? Prensese lütfen ona bıraktığım kuşuma iyi baksın, o da kendisi gibi eşsizdir.” Bu sözleri söyledikten sonra şimşek gibi ileri atıldı, iki uşak da onu takip etti ve gözden yittiler.

Formosante, bir çığlık atmaktan kendini alamadı. Efendisinin oturduğu amfiteyatroya doğru dönen kuş onu artık göremediği için çok üzülmüş gibi göründü. Sonra gözlerini ısrarla prensese dikip gagasını onun güzel ellerine sürerek, kendini prensesin hizmetine adadığını anlatmaya çalıştı.

Her zamankinden çok şaşırان Belus, bu olağanüstü gencin bir çobanın oğlu olduğunu öğrendiğinde buna inanamadı. Arkasından adamlar gönderdi, ama adamları çok geçmeden geri dönüp tekboynuzlara binmiş bu üç kişiye yetişmenin imkânsız olduğunu bildirdi, onlar bu hızla günde yüz fersah yol giderlerdi.

Bu tuhaf serüven üzerine herkes akıl yürütüyor, boş tahminlerle kendini tüketiyordu. Nasıl olurdu da bir çobanın oğlu kırk kocaman elmas verirdi? Neden bir tekboynuzla binmişti? Kimse bu sorulara yanıt veremiyordu, kuşunu okşayan Formosante ise derin düşlere dalmıştı.

Formosante'nin öz kuzeni ve kendisi kadar güzel Prenses Aldea, ona "Canım kardeşim," dedi, "bu genç yarı-tanrının bir çobanın oğlu olup olmadığını bilemem ama bana öyle geliyor ki, evliliğinizle ilgili bütün şartları yerine getirdi. Nemrud'un yayını gerdi, aslanı yendi; sizin için hemen oracıkta bir konuşuk yazdığına göre, demek ki çok zeki olmalı. Size verdiği kırk koca elmastan sonra, onun insanların en eli açığı olduğunu inkâr edemezsiniz, sahip olduğu kuşsa dünyada en nadir bulunan şeydir. Sizin yanınızda kalmak varken, babasının hastalığını öğrenir öğrenmez hiç düşünmeden çekip gittiğine göre erdemi de eşsiz olmalı. Rakiplerini yere sermesi dışında kehanet her bakımdan doğrulanmış-

tır. Rakiplerini yere sermedi ama daha iyisini yaptı: Korkulacak tek rakibinin hayatını kurtardı ve diğer ikisiyle dövüşmeye gelince, kolayca onları alt edeceğinden kuşkulanmadığınıza inanıyorum.”

“Tüm bu söylediklerin çok doğru,” dedi Formosante, “ama insanların en büyüğünün, belki de en sevimlisinin bir çobanın oğlu olması mümkün mü?”

Nedime söze karışarak, çoğu kez bu çoban sözcüğünün krallar için kullanıldığını, krallara, sürülerini kırdıkları için *çoban* dendiğini, bunun kuşkusuz uşağın kötü bir şakası olduğunu, bu genç yiğidin tek başına kendi değerinin kralların şatafatının ne kadar üstünde olduğunu göstermek ve Formosante’ı sadece kendine borçlu olmak için bu denli az adamla gelmiş olduğunu söyledi. Prenses bu sözlere, kuşu binlerce sevecen öpücüğe boğarak yanıt verdi.

Bununla birlikte, üç krala ve şenliği görmeye gelen diğer prenlere büyük bir şölen hazırlanıyordu. Kralın kızıyla yeğeni şölene onur vereceklerdi. Krallara, Babil’in şanına yaraşır armağanlar gönderildi. Belus, sofranın hazırlanmasını beklerken, güzel Formosante’ın evliliğini görüşmek üzere meclisini topladı ve en yüksek politik mevkideki kişi olarak şu konuşmayı yaptı:

— Artık yaşlandım, ne yapacağımı, kızımı kime vereceğimi bilemiyorum. Onu hak eden beş para etmez bir çoban. Hint Kralı’yla Mısır Kralı tabansız çıktı, İskit Kralı oldukça uygundu ama ortaya sü-

rülen şartların hiçbirini yerine getiremedi. Bir daha kâhine danışacağım. Bu arada, siz görüşmelere devam edin, kâhinin dediklerine göre bir sonuca varırız. Çünkü bir kral ölümsüz tanrıların buyruklarına uygun davranmalıdır.

Sonra kral tapınağına gitti, kâhin âdeti olduğu üzere çok kısa bir cevap verdi: “Kızın, ancak dünyayı dolaştıktan sonra evlenecek.” Şaşırان Belus, meclise dönerek cevabı bildirdi.

Bütün vezirler kâhinlere karşı büyük bir saygı besliyordu; hepsi onların dinin temeli olduğunu, aklın ve mantığın onlar karşısında susması gerektiğini, onlar sayesinde kralların halklar üzerinde, müneccimlerin krallar üzerinde egemenliklerini sürdürdüklerini, onlar olmasa yeryüzünde ne erdem ne de huzur kalacağını kabul ediyor ya da yalandan ediyor görünüyordular. Hemen hemen tüm vezirler kâhinlere karşı duydukları derin saygıyı dile getirdikten sonra, nihayet, bu seferki kâhinin son derece münasebetsiz olduğu, ona itaat etmek gerekmediği, bir genç kız, hele hele büyük Babil Kralı'nın kızı için nereye gittiğini bilmeden dolaşmanın yakışık almayacağı, böyle bir yolun ancak hiç evlenmemenin ya da gizli, utanç verici ve gülünç bir evliliğin yolu olabileceği, kısacası bu kâhinin akıl ve fikirden yoksun olduğu sonucuna vardılar.

Diğerlerinden daha akıllı olan, Onadase adındaki en genç vezir, kâhinin mutlaka bazı kutsal yerlerin ziyaret edilmesini kastetmiş olacağını ve prensesi buralara götürmeye hazır olduğunu söyledi. Meclis

onun fikrine geldi, ama tüm vezirler prensese kendileri eşlik etmek istiyordu. Kral, kızının, Arabistan yolu üzerinde üç yüz fersah uzaklıktaki, ziyaretine gelen genç kızların mutlu evlilikler yapmasını sağlamakla ünlü bir tapınağı ziyaret etmesine ve ona bu yolculukta en yaşlı vezirin eşlik etmesine karar verdi. Bu karardan sonra sofraya oturuldu.

Bahçelerin ortasında, çağlayanlar arasında üç yüz ayak çapında oval bir salon yükseliyordu, salonun lacivert kubbesinde takımyıldızları ve gezegenleri temsil eden altın sarısı yıldızlar serpiliydi, bunların her biri yerli yerindeydi ve bu kubbe, gök cisimlerinin hareketini yöneten mekanizma gibi görünmez bir mekanizmayla hareket ettiriliyordu. Kristal silindirler içine yerleştirilmiş yüz bin meşale yemek salonunun içini ve dışını aydınlatıyordu. Basamak basamak bir büfede yirmi bin altın kap ya da tabak bulunuyordu, büfenin karşısındaki diğer basamaklar müzisyenlerle doluydu. Diğer iki amfitiyatrodan biri bütün mevsimlerin meyveleriyle, diğeri içinde yeryüzünün bütün şaraplarının parıldadığı kristal anforalarla doluydu.

Davetliler, her bölümüne çiçek ve meyve şekli verilmiş, değerli taşlardan bir masanın etrafına oturdular. Güzel Formosante, Hint Kralı'yla Mısır Kralı'nın arasına; güzel Aldea, İskit Kralı'nın yanına oturmuştu. Otuz kadar prens vardı ve her

birinin yanında sarayın en güzel kızlarından biri oturuyordu. Kızının tam karşısına, ortaya oturan kral, kızını evlendirememiş olmanın acısıyla, onun hâlâ yanında olmasının sevinci arasında bocalıyor gibiydi. Formosante, kraldan kuşunu yanı başına, masaya koymasına izin vermesini istedi. Kral bunu uygun buldu.

Çalınan müzik her prenze rahatça yanındaki komşusuyla sohbele dalma olanağı verdi. Şölen muhteşem olduğu kadar da eğlenceli görünüyordu. Formosante'in önüne kral babasının çok sevdiği yahni yemeğinden koymuşlardı. Prenses bu yemeğin majestelerinin önüne götürülmesini söyledi; kuş, yemeği şaşılacak bir ustalıkla kaptığı gibi götürüp krala sundu. Herkes şaşkınlıktan dilini yutuyordu. Belus, kuşu kızının okşadığı kadar çok okşadı, sevdi. Sonra kuş prensesin yanına dönmek için yeniden havalandı. Uçarken açtığı kuyruğu o kadar güzel, kanatları öyle parlak, altın sarısı tüyleri öyle göz kamaştırıcıydı ki, kimse gözlerini ondan alamıyordu. Çalıp söyleyenler müziklerine ara verip, hareketsiz kalakaldılar. Kimse yemiyor, kimse konuşmuyor, sadece bir hayranlık mırıltısı duyuluyordu. Babil Prensesi, dünyada krallar da olduğunu aklına bile getirmeden kuşu yemek boyunca öptü durdu. Hint ve Mısır kralları iki misli öfkelenip gücendiler ve her biri üç almak için üç yüz bin kişilik ordularının yürüyüşlerini hızlandırmaya ahdetti.

İskit Kralı'na gelince, o, güzel Aldea ile sohbet etmekle meşguldü, Formosante'in kayıtsızlığına hiç

aldırmadı, onu küçümseyen yüce gönlünde öfkeden çok ilgisizlik vardı.

— Güzel olduğunu kabul ediyorum, diyordu, ama bana öyle geliyor ki, güzelliğinden başka bir şeyle ilgilenmeyen, halkın arasında görünmeye teezzül ettiği için insanların kendisine minnettar kalacağını sanan şu kadınlardan olmalı. Benim ülkemde putlara tapmayız. Gönül almasını bilen, saygılı bir kadını çirkin de olsa, bu güzel heykele yeğlerim. Siz de onun kadar güzelsiniz ve hiç değilse yabancılarla konuşmaya gönül indiriyorsunuz. Sizi ona yeğlediğimi bir İskit'in tüm açıkyürekliliğiyle itiraf ediyorum.

Aslında Formosante'in karakteri konusunda yanılıyordu; o hiç de görüldüğü gibi başkalarını hor gören biri değildi, ama iltifatını Prenses Aldea çok iyi karşıladı. Sohbetleri çok ilginç bir hal almıştı. Çok memnun kalmışlardı ve sofradan kalkmadan önce artık birbirlerinden emindiler.

Yemekten sonra korulukta gezintiye çıkıldı. İskit Kralı'yla Aldea ıssız bir kulübe aramaktan geri durmadılar. Çok açık yürekli biri olan Aldea bu prence şöyle dedi:

— Kuzinim benden daha güzel ve Babil tahtına aday da olsa ondan nefret etmiyorum, sizin hoşunuza gitmiş olma onuru bana fazlasıyla yeter. Sizinle İskit ülkesinde* olmayı, sizensiz Babil tahtına yeğlerim; ama bu taht benim hakkımdır, eğer dün-

* İskit ülkesi: Bugünkü Sibiryaya -çn.

yada hak diye bir şey varsa. Çünkü ben Nemrud'un büyük oğlunun soyundan geliyorum, Formosante ise küçük oğlunun soyundan. Onun dedesi benim dedemi tahtan indirip öldürttü.

— Demek, Babil sarayında kan kaynaması böyle oluyormuş! dedi İskit. Dedenin adı neydi?

— Onun adı da benimki gibi Aldea idi. Babam da aynı adı taşıyordu: Annemle birlikte imparatorluğun iç bölgelerine sürgüne gönderildiler, onların ölümünden sonra Belus artık benden korkmaz oldu ve beni kızıyla birlikte yetiştirmek istedi, ama asla evlendirmemeye karar verdi.

— Babanızın, dedenizin ve sizin öcünüzü almasını bilirim, dedi İskit Kralı, evlenmenizi size garanti ediyorum; yarın sabah gün ağarmadan sizi kaçıracağım, çünkü yarın Babil Kralı'yla yemeğe oturmam gerekiyor ve haklarınızı savunmak için üç yüz bin kişilik bir orduyla geri döneceğim.

— Bunu çok isterim, dedi güzel Aldea ve birbirlerine şerefleri üzerine söz verdikten sonra ayrıldılar.

Eşsiz Formosante yatalı epey olmuştu. Yatağının yanına, kuşunun tünemesi için gümüş bir sandık içinde bir portakal ağacı koydurmuştu. Yatağının perdeleri kapalıydı, ama gözünde damla uyku yoktu. Gönlü ve hayal gücü ayaktaydı. Sevimli yabancı gözlerinin önünden gitmiyordu, onu Nemrud'un yayına ok yerleştirirken görüyordu, aslanın başını keserken gözünün önüne getiriyordu, delikanlının yazdığı koşu okuyordu, nihayet tekboynuzuna

atladığı gibi kalabalığın içinden sıyrılıp gidişini görüyor, o zaman hıçkırıklara boğuluyor, gözyaşları içinde haykırıyordu:

— Onu bir daha göremeyeceğim, geri dönmeyecek.

— Geri dönecek, hanımım, diye ağacın tepesinden yanıt verdi kuş, sizi bir defa görüp de bir daha görmemek hiç olur mu?

— Aman Tanrım! Ey ölümsüz tanrılar! Kuşum Kaldece konuşuyor.

Böyle diyerek yatağının perdelerini açtı, kollarını kuşa doğru uzatarak, yatağının içinde dizlerinin üzerine çöktü:

— Yeryüzüne inmiş bir tanrı mısınız? Bu güzel tüylerin altına gizlenmiş yüce Oromazdes* misin? Eğer bir tanrıysan o güzel delikanlıyı bana geri getir.

— Ben sadece bir kuşum, diye cevap verdi öteki, ama bütün hayvanların hâlâ konuştuğu; kuşların, yılanların, eşeklerin, atların ve griffonların† insanlarla senli benli konuştukları bir zamanda doğdum. Nedimeniz beni bir büyücü sanmasın diye herkesin önünde konuşmadım; konuştuğumu sizden başka kimsenin bilmesini istemiyorum.

* Oromazdes veya Orosmade; Mecusi dininde iyilik tanrısının adı olan Ormuzd sözcüğünün Yunanlaşmış söylenme biçimi. Ahura Mazda'nın değişik bir söylenme biçimi. Kötülük Tanrısı Ahriman, adını Hasut'a verecektir. Arimaze, Voltaire'in öykü kişilerine seçtiği adlara verdiği önemin bir başka kanıtı -çn.

† Griffon: Kartal başlı aslan olarak betimlenen efsanevi yaratık -çn.

Şaşakalan, ne yapacağını bilemeyen, bunca mucizeden başı dönen Formosante, heyecan içerisinde, aynı anda yüzlerce soru sormak isteğiyle yanıp tutuşarak kuşa kaç yaşında olduğunu sordu.

— Yirmi yedi bin dokuz yüz buçuk yaşındayım, hanımım. Müneccimlerinizin *gün-tün eşitliği devinmesi* dedikleri ve göğün, sizin yıl hesabınızla yaklaşık olarak yirmi sekiz bin yılda tamamlanan küçük dolanımıyla aşağı yukarı aynı yaştayım. Çok daha uzun süren dolanımlar, dolayısıyla benden çok daha yaşlı varlıklar da mevcuttur. Yolculuklarımdan birinde Kaldece öğreneli yirmi iki bin yıl kadar oluyor. Kalde dilinden her zaman hoşlanmışımdır; ama meslektaşım olan diğer hayvanlar sizin ortamlarınızda konuşmaktan vazgeçtiler.

— Peki, neden böyle oldu, benim kutsal kuşum?

— Ne yazık ki, sonunda insanlar bizi korumak ve bizden bir şeyler öğrenmek yerine bizi yeme alışkanlığı edindiler. Barbarlar! Onlarla aynı organlara, aynı duygulara, aynı gereksinimlere, aynı arzulara sahip olduğumuzu, onlar gibi bir ruhumuz olduğunu; sadece kötülerini pişirip yemek gerektiğini kavramaları gerekmez miydi? Sizinle öylesine kardeşiz ki, insanlarla bir anlaşma yapmış olan yüce Varlık, başlangıcı ve sonu olmayan yüce Yaradan, bu anlaşmaya bizi özellikle dâhil etti. Size bizim kanımızla beslenmeyi, bize de sizin kanınızı emmeyi yasakladı. Sizin şu Lokman'ınızın onca dile çevrilmiş masalları, eskiden bizimle insanlar arasında var olan mutlu alışverişin ebedi kanıtlarıdır. Bu masal-

ların hepsi, “*Hayvanların konuştuğu zamanlarda*” sözüyle başlar. Her zaman aranızda köpekleriyle konuşan birçok kadının bulunduğu bir gerçektir, ama köpekler, kırbaçlarla dövülerek ava gitmeye, eski ortak dostlarımız olan geyiklerin, alageyiklerin, tavşanların ve kekliklerin öldürülmesinde suç ortağı olmaya zorlandıklarından beri konuşmalara cevap vermemeye karar vermiştir.

Atların konuştuğu eski şiiirleriniz de vardır, ayrıca arabacılarınız her gün atlarına söz söylerler, ama öylesine kaba sözler, öylesine utanç verici sözler söylerler ki, eskiden sizi o kadar seven atlar, bugün sizden nefret ediyorlar.

İnsanların en mükemmeli olan sizin şu sevimli yabancınızın yaşadığı ülke, sizin türünüzün bizimkileri hâlâ sevdiği ve bizimle konuştuğu tek ülke, insanların haksever olduğu tek yerdir.

— Peki, benim sevgili yabancımın ülkesi neresidir? Bu yiğidin adı nedir? İmparatorluğuna ne ad verilir? Çünkü sizin bir yarasa olduğunuza ne kadar inanıyorsam, onun bir çoban olduğuna da ancak o kadar inanıyorum.

— Onun ülkesi, hanımım, Ganj’in doğu yakasında yaşayan, erdemli ve yenilmez bir halk olan Gangaridlerin ülkesidir. Dostumun adı Amazan’dır. O bir kral değil, üstelik olmaya gönül indirir mi bilmem, yurttaşlarını çok sever, o da onlar gibi çobandır. Ama bu çobanların, partallar içindeki, güttükleri koyunlardan her zaman daha kötü giyimli, yoksulluğun yükü altında inim inim

inleyen, efendilerinden aldıkları üç kuruşun yarısını tahsildara kaptıran sizin çobanlarınıza benzediğini sanmayın. Eşit doğan Gangarid çobanlar, her zaman çiçekli çayırlarını kaplayan sayısız sürünün sahibidir. Hayvanlarını hiçbir zaman öldürmezler: Benzerini öldürüp yemek, Ganj'a karşı işlenmiş korkunç bir suçtur. En has ipekten daha ince ve daha parlak yünleri, Doğu'nun en önemli ticaret kaynağıdır. Öte yandan Gangaridlerin toprağında insanın arzulayabileceği her şey yetişir. Amazan'ın size sunmak şerefine erdiği şu kocaman elmaslar kendine ait bir maden ocağından çıkarılmıştır. Onun bindiğini gördüğünüz tekboynuz, Gangaridlerin normal binek hayvanıdır. Bu hayvan, dünyayı süsleyen en güzel, en gururlu, en müthiş ve en yumuşak huylu hayvandır. Çok kalabalık orduları dağıtmak için yüz Gangarid ile yüz tekboynuz yeterlidir. İki yüz yıl kadar önce Hint krallarından biri bu ulusu fethetmek gibi bir çılgınlığa kalkışacak oldu. Ardı sıra yürüyen on bin fil ve bir milyon savaşçıyla sefere çıktı. Tekboynuzlar, filleri, sizin sofranızda gördüğüm altın şişlere geçirilmiş semiz tarla kuşları gibi delip geçtiler. Savaşçılar Gangaridlerin kılıç darbeleri altında, tıpkı Doğu halkları tarafından biçilen pirinç demetleri gibi düşüyorlardı. Kral, altı yüz binden fazla adamıyla birlikte tutsak düştü. Onu, Ganj'ın sağaltıcı sularında yudular; ülkelerinin beslenme rejimine göre, soluk alıp veren her şeyi beslemek için doğanın cömertçe verdiği sebzelerden bol bol

yemekten ibaret bir rejime göre beslediler. Etle beslenip sert içkiler içen insanlar, türlü çılgınlıklar yapmalarına yol açan hırçın, kavgacı bir karakter edinirler. En başta gelen delilikleri kardeşlerinin kanını dökme çılgınlığına kapılmaları ve mezarlıklar üzerinde hüküm sürmek üzere bitek ovaları yakıp yıkmalarıdır. Hint Kralı'nın hastalığını sağıltmak için tam altı ay uğraştılar. Nihayet hekimler kralın nabzının daha sakin atmaya başladığına ve daha oturaklı biri olduğuna hükmettiklerinde, Gangaridler meclisine bunu belirten bir belge sundular. Bu meclis, tekboynuzların fikrini de aldıktan sonra, Hint kralını, akılsız maiyetini ve budala savaşçılarını insanca ülkelerine gönderdiler. Bu ders onları akıllandırdı ve o zamandan beri Hintler, sizdeki bilgi edinmeye meraklı cahillerin asla eşit olamayacakları Kaldeli düşünörlere saygı duymaları gibi, Gangaridlere saygı gösterirler.

— Bu arada benim sevgili kuşum, dedi ona prenses, Gangaridlerin bir dini var mı?

— Bir din mi, hanımım? Tanrıya şükretmek için her dolunayda, dikkatleri dağılmasın diye, erkekler sedir ağacından büyük bir tapınakta, kadınlar bir başkasında, kuşlar bir korulukta, dört ayaklılar güzel bir çayırılıkta toplanırız. Bize verdiği tüm nimetler için ona şükürler ederiz. Olağanüstü vaaz veren papağanlarımız vardır.

İşte sevgili Amazan'ımın yurdu böyledir, ben de orada yaşarım, onun size esinlediği aşk kadar ben de ona dostluk duyarım. Bana inanacak olursanız

birlikte gidelim, böylece onun ziyaretine karşılık vermiş olursunuz.

— Hakikaten güzel bir mesleğiniz var, sevgili kuşum, dedi bu yolculuğu yapmaya can atan ama söylemeye cesaret edemeyen prenses, gülümseyerek.

— Dostuma hizmet ediyorum, dedi kuş ve sizi sevmek mutluluğuna eriştikten sonra, aşkınıza hizmet etmek daha da büyük bir mutluluk.

Formosante artık nerede olduğunu bilmiyordu, sanki ayakları yerden kesilmişti. Bugün görmüş olduğu, halen görmekte ve duymakta olduğu şeylerle, hele hele yüreğinden geçen duygularla öyle mest olmuştu ki, yeryüzünün bağlarından kurtulup göğün dokuzuncu katında, kendilerini hurilerin kolları arasında, semavi mutlulukla çevrili gören şanslı Müslümanların hissettikleri, Formosante'ın hissettiklerinin yanında hiç kalırdı.

IV

Formosante bütün geceyi Amazan'dan söz ederek geçirdi. Amazan'a artık *çobanım* diyordu; o zamandan başlayarak, bazı uluslarda *çoban* ve *sevgili* sözcükleri hep birbirlerinin yerine kullanılmıştır.

Bazen kuşa Amazan'ın başka sevgilisi olup olmadığını soruyordu. Kuş, "Hayır," dediğindeyse sevincinden kabına sığamıyordu. Bazen Amazan'ın günlerini nasıl geçirdiğini bilmek istiyordu ve Amazan'ın günlerini iyilik yaparak, sanatla uğraşarak, doğanın sırlarını çözmeye ve kendini geliştirmeye çalışarak geçirdiğini öğrenince taşkın bir mutluluk duyuyordu. Bazen kuşunun ruhunun, âşığının ruhuyla aynı nitelikte olup olmadığını bilmek istiyordu; âşığı on sekiz ya da on dokuz yaşındayken, o neden neredeyse yirmi sekiz bin yıl yaşamıştı? Buna benzer sorular soruyor ve kuş, sorularına merakını daha da kışkırtan ölçülü cevaplar veriyordu. Sonunda uyku ikisinin de gözlerini kapadı ve Formosante, tanrıların gönderdiği, bazen gerçekliği de aşan ve

Kaldelilerin bütün felsefelerinin açıklayamayacağı tatlı düşlere daldı.

Formosante çok geç uyandı. Kral babası odasına girdiğinde gün hayli ilerlemişti. Kuş kralı çok büyük bir saygıyla karşılayıp önü sıra uçtu, kanatlarını çırpıtı, boynunu uzattı ve tekrar portakal ağacı üzerindeki yerini aldı. Kral, gördüğü düşlerin daha da güzelleştirdiği kızının yatağına oturdu. Uzun sakalıyla bu güzel yüze yaklaştı ve yüzüne iki öpücük kondurduktan sonra kızına şöyle dedi:

— Sevgili kızım, dün umduğum gibi sana bir koca bulamadık; oysa imparatorluğumun geleceği için sana bir koca bulmamız gerekiyor. Senin de bildiğin gibi hiç yalan söylemeyen ve bütün davranışlarıma yön veren kâhine danıştım. Sana dünyayı dolaştırmamı emretti. Seyahate çıkmam gerekiyor.

— Herhalde Gangaridler ülkesine olmalı, dedi prenses ve ağzından bu sözler kaçır kaçmaz da bir aptallık ettiğini anladı. Coğrafyadan tek kelime bilmeyen kral, Gangarid demekle ne demek istediğini sordu. Formosante kolayca uyduruk bir bahane buldu. Kral, kızına kutsal yerleri ziyaret edeceğini, kendisine eşlik edecekleri belirlediğini haber verdi; bunlar danışma meclisinin en yaşlı üyesi, başrahip, bir nedime, bir hekim, bir eczacı, kuşu ve gerek duyulan tüm hizmetçilerdi.

Kral babasının sarayından dışarı adımını atmamış ve üç kralla Amazan'ın gelişine kadar gösterişli törenler ve görünüşte zevk ve sefa içinde geçen çok sıkıcı bir yaşam sürmüş olan Formosante kutsal

yerleri ziyaret etme fırsatının çıkmasına çok sevindi.

— Kim bilir, diyordu içinden, belki, tanrılar benim sevgili Gangaridime aynı tapınağa gitmeyi esinler de onu yeniden görme mutluluğuna erişirim.

Ziyaretine gideceği ermişe karşı yüreğinde her zaman gizliden gizliye bir sevgi beslediğini söyleyerek, babasına sevecenlikle teşekkür etti.

Belus, konuklarına mükemmel bir yemek verdi, yemekte sadece erkekler vardı. Konuklar birbirleriyle uyuşmayan türden insanlardı. Hepsi birbirini kıskanan, hepsi sözlerini tartarak söyleyen, hepsi komşularından ve kendinden sıkılan krallar, prensler, vezirler, yüksek papazlar. Çok fazla içilmesine karşın yine de yemek çok sıkıcı geçti. Prensler yolculuğa hazırlanarak, kendi dairelerinde kaldılar ve yemeklerini kendi odalarında yediler. Sonra Formosante, kendini eğlendirmek için görkemli kuyruğunu ve nefis tüylerini açarak ağaçtan ağaca uçan sevgili kuşu ile bahçede dolaşmaya çıktı.

İçtiği şaraptan, hadi sarhoş olan demeyelim, başı dönen Mısır Kralı, uşaklarından birinden bir yay ve ok istedi. Bu prens, gerçekte krallığının en beceriksiz okçusuydu. Ok attığı zaman en emin yer nişan aldığı yerdı. Ama ok kadar hızlı uçan güzel kuş birden okun önüne atıldı ve kanlar içinde Formosante'nin kollarına düştü. Mısırlı aptal aptal gülerek dairesine çekildi. Prenses çığlıklarıyla gökyüzünü yırttı, gözyaşlarına boğuldu, saçını başını

yoldu, bağrını dövdi. Ölmek üzere olan kuş prensese fısıltıyla;

— Beni yakıp, küllerimi Mutlu Arabistan'daki eski Aden ya da Eden kentinin doğusunda, küçük bir karanfil ve tarçın yığını üzerinde güneşe sermeyi sakın unutmayın, dedi.

Bu lafları söyledikten sonra da öldü. Formosante uzun süre kendini bilmeden yattı ve kendine gelir gelmez de hıçkırıklara boğuldu. Acısını paylaşan ve Mısır Kralı'na ilenen babasının, bu olayın uğursuz bir geleceği haber verdiğinden hiç kuşkusu yoktu. Danışmak için hemen tapınağının kâhinine koğu. Kâhin;

— Her şey birbirine karışmış; yaşayan ölü, vefasızlık ve sebat, kayıp ve kazanç, felaket ve mutluluk, diye cevap verdi. Ne kral ne de meclisi bundan bir şey anlayabildi, ama kral yürekten bağlı olduğu görevi yerine getirmiş olmaktan hoşnuttu.

Kral kâhine danışırken, iki gözü iki çeşme ağlayan kızı, kuşun hüznün verici son isteğini yerine getirmekle meşgul oldu ve küllerini canı pahasına da olsa Arabistan'a götürmeye karar verdi. Kuşu, üzerinde uyuduğu portakal ağacıyla birlikte yamaz bir keten içinde yaktılar ve küllerini toplayıp, etrafına kıızıyakutlar ve aslanın ağzından çıkarılan elmaslar dizilmiş altın bir vazoya koydular. Keşke bu hüznün verici görevi yerine getireceğine, iğrenç Mısır Kralı'nı diri diri yaksaydı! En çok bunu istiyordu şimdi. Kızgınlıkla, iki timsahını, iki su aygırını, iki zebrasını, iki sıçanını öldürttü ve

iki mumyasını Fırat'ın sularına attırdı; eğer Apis öküzünü de eline geçirebilseydi, ona da acımayacaktı.

Bu hakarete çok kızan Mısır Kralı, üç yüz bin adamının yürüyüşünü hızlandırmak üzere hemen oradan ayrıldı. Müttefikinin gittiğini gören Hint Kralı da aynı gün, üç yüz bin kişilik ordusunu kesin surette Mısır ordusuyla birleştirmek kararıyla yola çıktı. İskit Kralı ise üç yüz bin İskit'in başına geri dönüp, Prenses Aldea için savaşmak ve büyük oğulun soyundan geldiği için hakkı olan Babil tahtını ona geri vermek kararıyla prensesi de yanına alarak geceleyin kaçıyordu.

Öte yandan güzel Formasante da, kuşunun son isteklerini yerine getirebilmek için Arabistan'a gidebileceği ve ölümsüz tanrıların adaleti sayesinde, artık onsuz yaşayamayacağı sevgili Amazan'ına kavuşacağı umuduyla sabahın üçünde hacı kervanıyla yola koyuldu.

Böylece Babil Kralı uyandığında kimseyi görmedi.

— Büyük şölenler nasıl da sona eriyormuş, dedi kendi kendine, gürültü patırtı dinince insan ruhunda ne büyük, ne şaşırtıcı bir boşluk kalıyormuş!

Ama Prenses Aldea'nın kaçırıldığını öğrendiğinde gerçekten krallara yaraşır bir öfkeyle köpürdü. Tüm vezirlerinin uyandırılması ve meclisin toplanması emrini verdi. Onların gelmesini beklerken, kâhine danışmayı da unutmadı, ama o zamandan beri tüm dünyada çok ünlü olan şu sözlerden başkasını

alamadı kâhinin ağzından: *Kızları evlendirmezseniz, onlar kendileri evlenir.*

İskit Kralı'na karşı derhal üç yüz bin kişilik bir ordunun yola çıkarılması emredildi. Böylece savaşların en korkuncu her yandan tutuşturulmuş oldu ve buna da bugüne kadar yeyüzünde görül-müş en güzel şölen yol açmıştı. Asya, her biri üç yüz biner kişilik dört ordu tarafından taş taş üstünde kalmamacasına yakılıp yıkılacaktı. Birkaç yüzyıl sonra bütün dünyayı hayrete düşürecek Truva savaşlarının buna kıyasla çocuk oyuncağı kalacağı açıktır; öte yandan Truva savaşlarının nedeni, kendini iki defa kaçırtmış, oldukça çapkın yaşlı bir kadın iken, burada söz konusu olan iki kızla bir kuştı.

Hint Kralı, ordusunu, Babil'den dosdoğru Keşmir'e uzanan büyük ve muhteşem yolun üzerinde bekleyecekti. İskit Kralı Aldea'yla birlikte Immaüs* Dağına çıkan güzel yoldan ilerliyordu. Tüm bu yollar daha sonraları kötü idare yüzünden yok olup gitmiştir. Mısır Kralı batıya doğru yürümüştü ve cahil İbranilerin daha sonraları *Büyük Deniz* adını verdikleri küçük Akdeniz'in kıyılarını takip ederek yoluna devam ediyordu.

Güzel Formosante'a gelince, her iki yanı koyu bir gölge ve her mevsimde meyve veren yüksek palmiye ağaçlarıyla çevrili Basra yolunu izliyordu. Ziyaretine gittiği tapınak da Basra'daydı. Bu tapı-

* Immaüs Dağı: Himalaya -çn.

nağın adandığı ermiş, daha sonraları Lampsakos'ta* insanların tapınırcasına sevdikleri ermişle hemen hemen aynı yetenekteydi. Sadece kızlara koca bulmakla kalmıyor, sık sık kocanın yerini de tutuyordu. Bütün Asya'nın en sevilen ermişiydi.

Formosante'nin Basra'daki ermişe şuncacık aldırış ettiği yoktu, sadece sevgili Gangarid çobanına, güzel Amazan'ına yakarıyordu. Ölü kuşun isteklerini yerine getirmek için Basra'dan gemiye binerek Mutlu Arabistan'a gitmeyi hesaplıyordu.

Üçüncü konaklamada bir hana yeni inmiş ve hancı odalarını daha yeni hazır etmişti ki, Mısır Kralı'nın da aynı hana gelmekte olduğunu öğrendi. Prensesin yola çıktığını casusları vasıtasıyla öğrenen Mısır Kralı, peşindeki çok sayıda muhafızla derhal yolunu değiştirdi. Hana gelince bütün kapılara nöbetçilerini yerleştirdi, güzel Formosante'nin odasına çıkararak ona şöyle dedi:

— Küçük hanım, ben de sizi arıyordum. Babil'deyken beni hiç önemsemediniz; burnu büyüklüğün cezasını vermek gerekir, eğer lütfedip bu akşam yemeği benimle yer ve gece de yatağımı paylaşırsanız, sizden duyacağım memnuniyete göre davranacağım size.

Formosante kuvvetli konumda olmadığını gördü, sağduyunun duruma ayak uydurmak olduğunu biliyordu, masum bir ustalıkla Mısır Kralı'ndan kurtulma yolunu seçti. Ona, gözünün ucuyla bak-

* Lampsakos: Bugünkü Lapseki -çn.

tı, yüzlerce yıl sonra deneceği gibi göz *süzdü* ve en akıllı insanları deli, en açığızleri kör edecek bir alçakgönüllülükle, zarafetle, tatlılıkla, utangaçlıkla ve bir yığın cilveyle konuştu:

— Kral babamın sarayına şeref verdiğinizde, önünüzde gözlerimi hep yere çevirmiş olduğumu itiraf ediyorum, prensim. Kalbimden korkuyordum, saflığımdan, basitliğimden korkuyordum; babam ve rakipleriniz sizi tercih ettiğimi, ki buna en fazla siz layıksınız, anlayacaklar diye ödüm koptu. Şimdi duygularımı size açabilirim. Sizden sonra dünyada en fazla saygı duyduğum Apis öküzü üzerine yemin ederim ki, teklifiniz beni son derece sevindirdi. Sizinle zaten babamın sarayında yemek yemiş bulunuyorum, burada o olmadan da sizinle yemek yiyebilirim. Sizden bütün istediğim, başrahibinizin de bizimle içmesidir, Babil'de gözüme çok şirin görünmüştü, nefis Şiraz şarabım var, ikinize de bu şaraptan tattırmak istiyorum. İkinci teklifinize gelince, çok çekici bir teklif ama soylu bir kızın bundan söz etmesi yakışık almaz. Sadece şu kadarını bilin ki sizi kralların en büyüğü ve insanların en sevimlisi olarak görüyorum.

Bu sözler Mısır Kralı'nın başını döndürdü, başrahibin sofrada üçüncü kişi olmasını kabul etti.

— Sizden bir iyilik daha isteyeceğim, dedi prenses, lütfen eczacımın gelip benimle konuşmasına izin verin. Kızların her zaman özen gösterilmesi gereken baş dönmesi, yürek çarpıntısı, karın ağrısı, boğulma hissi gibi bazı küçük rahatsızlıkları olur,

belli durumlarda bunlara belli bir düzen vermek gerekir, tek kelimeyle acilen eczacıma ihtiyacım var, umuyorum ki, bu küçük isteğimi geri çevirmezsiniz.

— Küçük hanım, diye yanıt verdi Mısır Kralı, her ne kadar bir eczacı benden farklı amaçlara hizmet etse ve sanatının ereği benimkinin tam tersi olsa da bu kadar haklı bir isteği reddetmeyecek kadar yol yordam bilirim. Sofra hazırlanırken gelip sizi görmesini emredeceğim; yol yorgunu olduğunuzu tahmin ediyorum, bir de oda hizmetçisine ihtiyacınız olmalı, en hoşunuza gidene getirtebilirsiniz, emirlerinizi ve keyfinizi bekleyeceğim.

Kral çıkıp gitti, eczacıyla Irla adlı oda hizmetçisi geldiler. Prenses bu kıza tam anlamıyla güveniyordu, ona akşam yemeği için altı şişe Şiraz şarabı getirtmesini ve aynı şaraptan, subaylarını oda hapsinde tutan nöbetçilere de içirmesini emretti. Sonra eczacıya, her zaman yanında bulundurduğu, insanları yirmi dört saat uyutan ilacından bütün şişelere koymasını söyledi. Emirlerine harfiyen uyuldu. Kral, yarım saat sonra başrahibiyle geldi. Yemek çok neşeli geçti; kralla rahibi altı şişeyi boşalttılar ve Mısır'da bu kadar güzel şarap bulunmadığını itiraf ettiler, oda hizmetçisi de sofraya hizmet eden uşaklara aynı şaraptan içirmeyi unutmadı. Prenses gelince, doktorunun içmesine izin vermediğini söyleyerek ağzına koymadı. Çok geçmeden hepsi uyudu.

Kralın başrahibinin bütün diğer rahiplerinkinden çok daha güzel bir sakalı vardı. Formosante büyük bir ustalıkla bu sakalı kesti, sonra küçük bir

şeride diktirerek çenesinin altına tutturdu. Sonra rahibin cübbesini ve makamına ait tüm işaretleri giyindi, oda hizmetçisine de tanrıça İsis'in rahibesi kıyafetini giydirdi ve kavanozuyla mücevherlerini de alarak, efendileri gibi uyumakta olan nöbetçilerin arasından geçip handan çıktı. Özel hizmetçisi, kapıda iki atın hazır bulundurulmasını ihmal etmemişti. Prenses, maiyetindeki subaylardan hiçbirini yanında götüremezdi, nasıl olsa yakalanırlardı.

Formosante ile Irla asker safları arasından geçtiler, Formosante'ı başrahip zanneden askerler ona *muhterem peder* diyor ve hayır duasını istiyorlardı. İki kaçak, kral uyanmadan, yirmi dört saat içinde Basra'ya ulaştılar. O zaman, kuşku doğurabilecek kıyafetlerini değiştirdiler. Hiç vakit geçirmeden, kendilerini Ormus Boğazı* yoluyla Mutlu Arabistan'ın güzel Eden kıyılarına götüren bir gemi kiraladılar. Bahçeleri çok ünlü olan bu Eden kenti, o zamandan beri Tanrı nezdinde makbul kişilerin ikamet ettiği yer olarak görülmüştür; Champs Élysée, Hespérid bahçeleri† ve Fortunée Adalarındaki‡ bahçeler, bu

* Hürmüz Boğazı –çn.

† Hesperidler: Yunanca Hesperides, Akşamın kızları ya da Batı kızları. Zeus ile evlenirken Hera'ya Gaia'nın verdiği altın elmalı ağaca bekçilik eden güzel sesli periler. Hesperidler, kimi kaynaklara göre Erebus ile Gece'nin kızları, kimi kaynaklara göre Atlas'la Hesperos'un kızlarıdır. Bekçilik ettikleri elmaları ya Herakles kendi çalmış ya da Atlas'a getirtmiştir –çn.

‡ Batlamyus, *Coğrafya*'sında bu adaların meskûn dünyanın batısında olduğunu ileri sürmüş, bu hesapça adaların Ka-

bahçeleri örnek almıştır. Çünkü bu sıcak iklimde insanlar, gölgeliklerden ve su şırıltılarından daha büyük bir mutluluk düşünememişlerdir. Birbirlerini hiçbir zaman anlamadan konuşan, net fikirlere ve doğru ifadelere ulaşamayan insanlar, göklerde sonsuza kadar Yüce Tanrı'nın yanında yaşamakla cennette, bahçelerde dolaşmak arasında bir fark görmemişlerdir.

Prenses bu topraklara ayak bastığında, ilk işi, sevgili kuşunun kendinden istediği son ve hüznü görevi yerine getirmek oldu. Güzel elleriyle karanfil ve tarçın dallarından küçük bir yığın yaptı. Kuşun küllerini bu yığının üzerine serptiğinde, kendiliğinden alev aldığını görmek, prenses için büyük bir sürpriz oldu. Her şey çabucak yanıp bitti. Küllerin olduğu yerde büyük bir yumurta duruyordu, prenses bu yumurtadan kuşunun yeniden çıktığını gördü, eskisinden de parlattıydı. Bu, prensesin hayatının en güzel ânı oldu, onu bundan daha mutlu edecek sadece biri vardı; onu arzuluyordu ama hiç umudu yoktu.

— Görüyorum ki, dedi prenses kuşa, siz şu sözünü çok işittiğim Anka kuşusunuz. Şaşkınlık ve sevinçten öleyazdım. Dirilişe inanmıyordum ama alınyazımda bunu da görmek varmış.

— Diriliş, dünyanın en basit işidir hanımım, dedi Anka, birinin iki defa doğmasında şaşılacak

narya Adaları olduğu kabul edilmiştir. Ancak son zamanlarda daha çok Yeşil Burun Adaları (Cabo Verde) ile özdeşleştirilmektedir -çn.

bir yan yoktur. Bu dünyada her şey dirilir; tırtıl, kelebek olarak dirilir; toprağa düşen çekirdek, ağaç olarak dirilir; toprağa gömülen tüm hayvanlar ot olarak, bitki olarak dirilir, diğer hayvanları besler ve onların özlerinin bir kısmını oluşturur; bedenini oluşturan bütün zerrecikler farklı farklı varlıklara dönüşür. Şurası da doğru ki, Yüce Oromazdes'in kendisi olarak dirilme özelliği bağısladığı tek varlık benim.

Amazan'la Anka'yı ilk gördüğü günden beri her saati şaşkınlıklar içinde geçen Formosante kuşa;

— Yüce Yaradan'ın, küllerinizden aşağı yukarı bir benzerinizi yaratmış olduğunu görüyorum, ama eskisiyle aynı kişiliğe, aynı ruha sahip olmanızı, doğrusu bu ya, pek anlayamıyorum. Ölümünüzden sonra ben sizi cebimde taşıırken ruhunuza ne oldu?

— Hanımım, Yüce Oromazdes'in eylemini benim küçük bir kıvılcımım üzerinde sürdürmesi, bu eyleme en baştan başlaması kadar kolay değil midir? Oromazdes daha önce bana duygu, bellek ve düşünce vermişti, şimdi onları bana yeniden veriyor. Bu lütfu ister bende gizli bulunan temel bir ateş atomuna bağlamış olsun, isterse organlarımın bütününe; temelde hiç fark etmez. Ankalar da, insanlar da bunun nasıl olduğunu hiçbir zaman öğrenemeyecektir, ama Yüce Yaradan'ın bana bahşettiği en büyük lütuf, beni sizin için diriltmiş olmasıdır. Keşke bir daha dirileceğim yirmi sekiz bin yaşıma kadarki ömrümü sizinle ve sevgili Amazan'ımla birlikte geçirebilsem!

— Sevgili Anka'm, diye sözlerine devam etti prenses, Babil'de bana söylediğiniz ve asla unutmayacağım ilk sözlerinizi anımsıyor musunuz? Taparcasına sevdiğim sevgili çobanımı yeniden görme umudunu bana o sözler vermişti. Birlikte mutlaka Gangaridler ülkesine gitmeli ve onu Babil'e getirmeliyiz.

— Benim niyetim de bu, dedi Anka, kaybedecek hiç zamanımız yok. En kısa yoldan, yani hava yoluyla gidip Amazan'ı bulmalıyız. Mutlu Arabistan'da, buradan ancak iki yüz elli kilometre uzaklıkta yaşayan ve çok yakın dostum olan iki griffon var. Posta güverciniyle onlara mektup göndereceğim; gece olmadan buraya varırlar. Sizin için, azığınızı koymaya uygun çekmeceleri de olan bir kanepе yaptıracak kadar zamanımız var. Hizmetçinizle birlikte bu kanepede çok rahat edersiniz. İki griffon, türlerinin en güçlüleridir; her biri pençeleriyle kanepenin bir ucundan tutar, ama bir defa daha söyleyeyim, çok zamanımız kalmadı.

Anka, hiç vakit geçirmeden Formosante'la birlikte, tanıdığı bir döşemeciye giderek kanepе siparişi verdi. Sipariş dört saat içinde hazırlandı. Kanepenin çekmecelerine cicili bicili küçük ekmekler, Babil bisküvilerinden üstün bisküviler, limon, ananas, hindistancevizi, fıstık ve Şiraz şarabı Suresnes* şarabından ne kadar üstünse Şiraz şarabından o kadar üstün olan Eden şarabı koydular.

* Suresnes: Paris'in batı banliyösü –çn.

Kanepe rahat ve sağlam olduğu ölçüde hafifti de. İki griffon Eden'e tam söylenen saatte geldiler. Formasante'la Irla arabalarına yerleştiler. İki griffon onları bir tüy gibi havalandırdı. Anka bazen yanları sıra uçuyor, bazen kanepenin arkalığına konuyordu. İki griffon, havayı yaran bir ok hızıyla Ganj'a doğru yol aldı. Sadece karınlarını doyurup iki griffonun susuzluklarını gidermek için, geceleri kısa bir süre dinleniyorlardı.

Sonunda Gangaridlerin ülkesine vardılar. Prensesin yüreği, umutla, aşkla ve sevinçle çarpıyordu. Anka, arabayı Amazan'ın evinin önünde durdurdu. Amazan'la konuşmak istedi, ama Amazan üç saat önce evden çıkmıştı ve kimse nereye gittiğini bilmiyordu.

Formosante'ın içine düştüğü umutsuzluğu ifade edebilecek kelime Gangaridlerin dilinde bile yoktur.

— Eyvah! İşte korktuğum başımıza geldi, dedi Anka, Basra yolundaki handa o değersiz Mısır Kralı ile geçirdiğiniz üç saat, belki de sizi bir ömür boyu mutluluktan etti; korkarım ki, Amazan'ı bir daha asla göremeyeceğiz.

Anka, bunun üzerine hizmetçilere Amazan'ın annesini görmek istediğini söyledi. Hizmetçiler, evvelki gün kocasını yitirdiği için kimseyle görüşmediği yanıtını verdiler. Evde itibarı olan Anka, Formosante'ı portakal ağacından duvarları ince uzun fildişi süslerle kaplı bir salona aldırđı; bellelerine altın sarısı kemerler bağlamış, uzun, beyaz giysiler içindeki kadın ve erkek çoban yamakları on-

lara yüz porselen sepet içerisinde yüz çeşit yiyecek sundular. Bu sepetlerde et namına hiçbir şey yoktu. Pirinç, hint irmiği, irmik, şehriye, erişteler, omletler, sütlü yumurtalar, yağlı peynirler, her türden hamur işleri, sebzeler, başka iklimlerde yetişmeyecek tat ve kokuda meyveler vardı, en iyi şaraplardan üstün bol bol serinletici içecek vardı.

Prenses, güllerden bir yatağın üzerine uzanmış yemek yerken, bereket ki dilsiz dört tavuskuşu parlak kanatlarıyla onu yelpazeliyordu; iki yüz kuşla yüz erkek yüz dişi iki yüz çoban, prensese iki sesli bir konser verdiler; kızlarla birlikte bülbüller, kanaryalar, çalibülbülleri, ispinozlar tiz sesleri, erkeklerse bas sesleri okuyorlardı; basit ve güzel bir müzikti. Prenses, Babil daha ihtişamlı olsa da, doğanın Gangaridler ülkesinde bin defa daha hoş olduğunu kabul etti, ama kendisine bu teselli edici, keyifli müzik ziyafeti verilirken, o gözyaşları döküyor ve yoldaşı genç Irla'ya;

— Bu kadınlı erkekli çobanlar, bu bülbüller, bu kanaryalar sevişiyorlar, oysa ben özlemiyle yanıp tutuştuğum yiğit Gangaridimden mahrumum, diyordu.

Prenses bu karşılaştırmayı yapıp, zaman zaman hayranlıkla seyredip, zaman zaman gözyaşı dökerken Anka, Amazan'ın annesine;

— Hanımım, diyordu, Babil Prensesi'yle görüşmekten kaçınamazsınız. Biliyorsunuz ki...

— Her şeyi biliyorum, dedi Amazan'ın annesi, Basra yolundaki handa geçenlere kadar. Bir kara-

tavuk bu sabah bana anlattı; bu zalim karatavuk, oğlumun umutsuzlukla çıldırıp bu sabah baba evini terk etmesine sebep oldu.

— Peki, prensesin beni dirilttiğini biliyor musunuz? dedi Anka.

— Hayır, sevgili evladım, karatavuktan sizin ölmüş olduğunuzu öğrendim de içim acıyla doldu. Kocamın kaybından ve oğlumun alelacele çekip gitmesinden öyle büyük bir üzüntü duydum ki, kapımı herkese kapattım. Ama mademki Babil Prensesi hanemize şeref vermiş, derhal içeri alın; ona söyleyecek son derece önemli şeylerim var, sizin de bu görüşmede hazır bulunmanızı istiyorum.

Derhal prensesin bulunduğu salonun önündeki başka bir salona gitti. Yürümekte zorlanıyordu, yaklaşık üç yüz yaşındaydı, ama hâlâ güzeldi ve iki yüz otuz-iki yüz kırk yaşlarındayken çok çekici olduğu anlaşılıyordu. Prenses üzerinde büyük bir etki yaratan ilgi ve merhametle karışık saygılı bir ağırbaşlılıkla karşıladı Formosante'ı. Formosante kadına önce kocasının ölümü nedeniyle derin üzüntülerini bildirdi, başsağlığı diledi.

— Ne yazık ki, dedi dul kadın, onun ölümü sizi düşündüğünüzden fazla ilgilendirmeli.

— Kuşkusuz, çok üzüldüm, dedi Formosante, onun babasıydı.

Bu sözler üzerine ağlamaya başladı.

— Onca tehlikeye atılarak sırf onu görmeye geldim. Onun için babamı ve dünyanın en görkemli sarayını terk ettim, nefret ettiğim bir Mısır Kralı ta-

rafından kaçırıldım. Bu korsanın elinden kurtulunca, sevdiğimi görmek için havadan onca yolu aşım geldim; geldim ki, o benden kaçım uzaklara gitmiş.

Gözyaşları ve hıçkırıklar daha fazla konuşmasını engelledi.

— Prenses, dedi o zaman anne, Mısır Kralı sizi kaçırdığında, Basra yolu üzerindeki bir han odasında onunla yemek yediğiniz sırada, güzel ellerinizle ona Şiraz şarabı doldururken, odada uçuşup duran bir karatavuğu anımsıyor musunuz?

— Evet, siz söyleyince anımsadım, dikkat etmemiştim, belleğimi yoklayınca anımsıyorum ki, Mısır Kralı beni öpmek üzere yerinden kalktığı sırada karatavuk tiz bir çıgılla pencereden uçmuş ve bir daha da görünmemişti.

— Ne yazık ki, prenses, diye sözlerine devam etti Amazan'ın annesi, mutsuzluğumuza da işte bu neden oldu, sağlık durumunuz ve Babil'de olup bitenler hakkında kendisine haber getirsin diye oğlum bu karatavuğu göndermişti, yakında gelip ayaklarınıza kapanmayı ve hayatını size adamayı planlıyordu. Sizi nasıl taparcasına sevdiğini bilemezsiniz. Bütün Gangaridler tutkulu ve sadıktırlar ama oğlum en tutkulu ve en bağlı olanıdır. Karatavuk size bir han odasında rastlamış, Mısır Kralı ve aşağılık bir rahiple birlikte neşe içinde içiyormuşsunuz. Nihayet, Anka'yı öldüren ve oğlumun kendisine karşı büyük bir nefret beslediği bu hükümdara bir öpücük verdiğinizi görmüş. Karatavuk bunu görünce haklı bir öfkeye kapılmış ve uğursuz aşkınıza

ilenerek uçmuş, bu sabah döndü ve her şeyi anlattı, ama nasıl bir anda geldi, Tanrım! Oğlum benimle birlikte babasının ve Anka'nın ölümüne ağlarken ve tam da kardeş çocukları olduğunuzu benden öğrendiği sırada!

— Aman Tanrım! Kuzenim mi? Bu olabilir mi? Nasıl bir serüven sonucu? Nasıl? Neden? Hem bu kadar mutlu olacağım hem de onu gücendirecek kadar bahtsız ha!

— Oğlum, söylediğim gibi, sizinle yakın akrabadır, dedi Amazan'ın annesi, birazdan size bunu kanıtlayacağım, ama akrabam olurken, oğlum da elimden alıyorsunuz, oğlum Mısır Kralı'na verdiğiniz öpücüğün acısına dayanamaz.

— Halacığım, diye haykırdı güzel Formosante, size onun ve Yüce Oromazdes'in üzerine yemin ederim ki, bu uğursuz öpücük günahkâr bir öpücük olmak şöyle dursun, tam tersine oğlunuza karşı duyduğum aşkın kanıtıdır. Onun için babamın emirlerine itaat etmedim. Onun için Fırat'tan Ganj'a gidiyordum. Mısırlı iğrenç firavunun eline düştüğümde, ancak onu aldatarak elinden kurtulabildim. O zaman cebimde bulunan Anka'nın külleri ve ruhu buna tanıktır; o, hakkımı teslim edecektir. Ama nasıl oluyor da Ganj kıyılarında doğan oğlunuz, yüzyıllardır Fırat kıyılarında hüküm sürmüş bir aileden olan benim akrabam oluyor?

— Babanızın amcası Aldea'nın Babil Kralı olduğunu ve Belus'un babası tarafından tahtından

indirildiğini biliyorsunuzdur, dedi Gangaridli saygıdeğer kadın.

— Biliyorum, efendim.

— Oğlu Aldea'nın evliliğinden, sarayınızda yetiştirilen Prenses Aldea adlı bir kızı olduğunu da biliyorsunuzdur. Babanızın zulmettiği bu prens kaçarak başka bir ad altında bizim mutlu ülkemize sığındı, benimle evlendi, ölümlülerin en güzeli, en güçlüsü, en yüreklisi, en erdemlisi ve bugün en çılgını olan oğlum prens Aldea-Amazan ondan oldu. Oğlum, güzelliğinin ününü duyarak Babil'deki şenliğe katıldı, o zamandan beri sizi taparcasına seviyor ve belki de oğlumu bir daha hiç göremeyeceğim.

Sonra Aldea sülalesine ait bütün belgeleri prensesin önüne serdi, Formosante bu belgelere şöyle bir göz ucuyla baktı;

— Ah efendim, diye bağırdı, olması arzulanan şey hiç araştırılır mı? Size yürekten inanıyorum. Ama Aldea-Amazan nerede? Akrabam, âşığım, kralım nerede? Hayatım nerede? Hangi yoldan gitti? Yüce Tanrı'nın yarattığı bütün yıldızlarda, bütün evrenin en güzel süsü olan sevgilimi arayacağım. Süheyl yıldızına,* Sheat'a,† Aldebaran'a‡

* Süheyl Yıldızı (Kanopus): Karina takımyıldızının en güneyinde yer alan en parlak, gökyüzünün de ikinci en parlak yıldızı –çn.

† Sheat yıldızı: Pegasus (Kanatlı At) takımyıldızından bir yıldız –çn.

‡ Aldebaran: Boğa takımyıldızının alfa yıldızı. Dünyadan altmış beş ışık yılı uzaklıktadır –çn.

gideceğim, onu aşkıma ve suçsuzluğuma inandıracam.

Anka, prensesin Mısır Kralı'nı aşkla öpmüş olduğu yolundaki karatavuğun suçlamasının doğru olmadığına tanıklık etti, ama Amazan'ın yanılığısına son vermek ve onu geri getirmek gerekiyordu. Anka, bütün yollara kuşlar gönderdi, tekboynuzları dört bir yana koşturdu. Nihayet Amazan'ın Çin yolunu tutmuş olduğu haberini getirdiler.

— Öyleyse Çin'e gidelim, diye haykırdı prenses, uzak bir yer değil, en fazla on beş gün içinde oğlunuzu size geri getirmeyi umuyorum.

Bu sözler üzerine Gangaridli anneyle Babil Prensesi birbirlerine sarılıp, birbirlerine içlerini döktüler ve içlerini çeke çeke ağladılar.

Anka, derhal altı tekboynuzun koşulduğu bir saltanat arabası emretti. Anne iki yüz süvari eri temin etti ve yeğeni prensese ülkedeki elmasların en iyilerinden birkaç bin tane hediye etti. Karatavuğun boşboğazlığının yol açtığı kötülöklere çok üzölen Anka, bütün karatavukların ülkeyi terk etmesini emretti, o tarihten beri Ganj kıyılarında karatavuk bulunmaz.

V

Tekboynuzlar sekiz güne kalmadan Formosante, Irla ve Anka'yı Çin'in başkenti Hanbalık'a* ulaştırdılar. Burası Babil'den daha büyük bir kentti ve tamamen farklı bir görkeme sahipti. Amazan'dan başka bir şey düşünecek durumda olsaydı bu yeni nesnelere, yeni âdetler Formosante'yi eğlendirebilirdi.

Çin İmparatoru, Babil Prensesi'nin kentin kapılarından birinde olduğunu öğrenir öğrenmez, tören giysisi içinde dört bin mandarin gönderdi; mandarinlerin her biri prensesin önünde eğilerek erguvan kırmızısı ipekten bir yaprak üzerine altın harflerle yazılmış saygı ifade eden yazılar sundu. Formosante onlara, dört bin dili olsaydı her birine ayrı ayrı teşekkür etmekten geri durmayacağını söyledi, ama sadece bir dili olduğu için, hepsine birden teşekkür etmesini mazur görmelerini diledi. Mandarinler prensesi saygıyla imparatora götürdüler.

İmparator, dünyanın en adil, en kibar, en akıllı hükümdarıydı. Tarımın, halkının gözünde saygınlı-

* Pekin -çn.

ğının artması için o mübarek elleriyle küçük bir tarlayı ilk o sürmüştü. Erdem için ödülü ilk o koymuştu. Yasalar, başka her yerde, utanç verici bir şekilde suçları cezalandırmakla sınırlıydı. Bu imparator, bütün Çin'i kendileri gibi düşünmeye zorlamak gibi çılgınca bir umutla Batı'dan gelen ve hakikatleri söylemek bahanesiyle zenginlik ve yüksek görevler edinen yabancı bir rahipler güruhunu devletinden kısa bir süre önce kovmuştu. Bu rahipleri kovarken onlara, imparatorluğun tarihi kayıtlarına geçen şu sözleri söylemişti:

— Başka yerlerde yaptığınız kötülüklerin aynısını burada da yapabilirdiniz, dünyanın en hoşgörülü ulusuna hoşgörüsüzlük dogmalarını vaaz etmeye geldiniz. Sizi cezalandırmak zorunda kalmamak için geri gönderiyorum. Sınıra kadar insanca götürüleceksiniz, geldiğiniz yere dönmeniz için gereken her şey size verilecek. Huzur içinde gidin, eğer huzur bulabilerseniz ve bir daha gelmeyin.

Babil Prensesi bu hükmü ve bu konuşmayı neşeye öğrendi, hoşgörüsüzlükten çok uzak olduğu için sarayda iyi karşılanacağından emindi. Çin İmparatoru prensesle baş başa yemek yerken, sıkıcı teşrifat kurallarını bir kenara bırakmak nezaketini gösterdi. Prenses, imparatorun çok hoşuna giden ve koltuğuna tüneyen Anka'yı ona tanıttı. Formosante, yemeğin sonuna doğru, yüreğinin bütün safiyetiyle yolculuğunun amacını imparatora itiraf etti ve bu yiğit için duyduğu ölümcül tutkuyu saklamadan,

serüvenini anlattığı güzel Amazan'ı Hanbalık'ta aratmasını ondan rica etti.

— Kimden söz ediyorsunuz? dedi Çin İmparatoru, prensese, sarayımda kendini tanıma zevkini tattım, o sevimli Amazan'a hayran kaldım, çok büyük acılar içinde olduğu doğru, ama yine de insanın içine işleyen bir zarafeti vardı. Gözdelelerinden hiçbiri onun kadar zeki değil, hiçbir yargıç mandarin ondan daha engin bilgiye sahip değil, hiçbir asker mandarinin onun kadar kendine güvenen ve yiğit bir görünümü yok, son derece genç oluşu bu yeteneklerinin değerini daha da arttırıyor. Fatih olmayı arzulayacak kadar Tien* ile Changti'nin† yüzüstü bıraktığı, acınası bir zavalı olsaydım, Amazan'dan ordularımın başına geçmesini ister ve bütün dünyayı fethedeceğimden hiç kuşku duymazdım. Duyduğu büyük üzüntünün ara sıra aklını karıştırması ne yazık!

Birden heyecanlanan, ateş basan Formasante, acı ve sitem dolu bir ses tonuyla;

— Ah efendim, dedi, neden beni onunla aynı sofraya oturtmadınız? Beni öldürmek mi istiyorsunuz? Lütfen onu hemen çağırın.

— Prenses, o bu sabah gitti ve yolculuğunun ne tarafa olduğunu da söylemedi.

Formosante Anka'ya döndü:

— Söylesene Anka, dedi, benden daha bahtsız bir kız gördün mü? Ama efendim, diye devam etti

* Tien: Evrenin Tanrısı -çn.

† Changti: Her şeyin ilkesi -çn.

sözlerine, insanın bütün hayatını geçirmek isteyeceği sizinki kadar nezih bir saraydan insan neden birdenbire ayrılır ki?

— Anlatayım, prenses. Saraydaki çok sevimli bir prenses Amazan'a tutuldu ve öğlen vakti kendi dairesinde onunla buluşmak istedi, bunun üzerine Amazan, akrabam prensesin çok gözyaşı dökmesine neden olan şu notu bırakarak, şafak sökerken yola çıkmış:

Çin hanedanının güzel prensesi, siz, sadece sizi seven birine layıksınız. Babil Prensesi Formosante'dan başkasını asla sevmemeye ve insanın yolculuk sırasında arzularını nasıl dizginleyebileceğini ona öğretmeye ölümsüz Tanrılar üzerine yemin ettim. O, iğrenç bir Mısır Kralı'na kendini kaptırma bahtsızlığına uğradı, ben insanların en mutsuzuyum; babamı, Anka'mı ve Formosante tarafından sevilme umudunu yitirdim; Formosante'in benden başka birini sevdiğini öğrendiğim yerde bir an bile yaşayamadığım için kederler içindeki annemi, vatanımı terk ettim; bütün dünyayı dolaşmaya ve sadık kalmaya yemin ettim. Eğer yeminimi bozsaydım siz beni hor görürdünüz, tanrılar da cezalandırırdı. Kendinize bir sevgili bulunuz prenses ve ona benim kadar sadık olunuz.

— N'olur bu şaşırtıcı mektubu bana verin, dedi Formosante, o beni avutur. Bahtsızlığım içinde mut-

luyum. Amazan beni seviyor, Amazan benim uğru-
ma Çin Prensesi'nden vazgeçiyor, dünyada bir tek o
böyle bir utku kazanabilir, bana örnek oluyor, ama
Anka biliyor ki, benim buna gereksinimim yok, sırf
bağlılık nedeniyle verilmiş masum bir öpücük yü-
zünden sevdiğinden olmak ne zalimce! Peki ama
nereye gitti? Hangi yolu tuttu? Lütfedip söyleyin de
gideyim.

Çin İmparatoru, kendisine verilen raporlara
göre, Amazan'ın İskit ülkesinin yolunu tuttuğuna
inandığını söyledi. Hemen tekboynuzlar koşuldu ve
prenses en nazik sözlerle imparatora teşekkür ettik-
ten sonra izin isteyerek Anka, oda hizmetçisi Irla ve
maiyetiyle birlikte yola koyuldu.

İskit ülkesine vardıklarında, prenses insanla-
rın ve hükümetlerin daha önce gördüklerinden ne
kadar farklı olduğunu ve daha aydın birilerinin çı-
kıp binlerce yıllık bir karanlıktan sonra ışığı yavaş
yavaş diğerlerine iletinceye ve bu vahşileri insana
dönüştürebilecek kuvvetli ve azimli kahramanlar
ortaya çıkıncaya kadar da hep farklı kalacaklarını
gördü. İskit ülkesinde kent diye bir şey yoktu; so-
nuç olarak güzel sanatlar da yoktu. Her tarafta ge-
niş otlaklarla çadırlarında ve arabalarında yaşayan
bir ulus görülüyordu sadece. Bu manzara, prensesi
dehşete düşürdü. Formosante, kralın hangi çadırda
ya da arabada oturduğunu sordu. Formosante'a,
kralın sekiz gün önce üç yüz bin süvariden oluşan
ordusunun başında, yeğeni, güzel Prenses Aldea'yı
kaçıran Babil kralına karşı sefere çıktığını söylediler.

— Kuzinim Aldea'yı mi kaçırmış? İşte bunu beklemiyordum. Neden! Gözüme girmeye çalışmaktan büyük mutluluk duyan kuzinim kraliçe oldu da ben hâlâ evli değilim.

Kendini hemen kraliçenin çadırına götürmelerini emretti.

Bu uzak iklimlerdeki beklenmedik buluşmaları, karşılıklı olarak birbirlerinden öğrenecekleri olağanüstü şeylerin olması, birbirlerini sevmediklerini unutturdu, yeniden görüştüklerine sevindiler. Gerçek sevginin yerini tatlı bir yanılsama aldı, ağlayarak kucaklaştılar ve aralarında bir sarayda asla doğmayacak bir yakınlık, bir samimiyet doğdu.

Aldea, Anka'yı ve prensesin sırdaşı Irla'yı tanıdı; kuzinine samur kürkleri hediye etti, o da ona elmaslar verdi. İki kralın giriştiği savaştan söz ettiler; dürüst iki insanın bir saatte çözebilecekleri bir uyuşmazlık yüzünden, sırf keyifleri istediği için hükümdarların birbirlerini boğazlamaya gönderdiği insanların içinde bulunduğu duruma acıdılar. Ama en çok da, aslanı yenen, dünyanın en büyük elmaslarını armağan eden, koşuklar dizen, Anka'nın sahibi ve bir karatavuğun boşboğazlığı sonucu dünyanın en mutsuz insanı olan güzel yabancından konuştular.

— Canım kardeşim, diyordu Aldea.

— Canım sevgilim! diye haykırıyordu Formosante, onu görmüş olmalısınız, belki hâlâ buralardadır, çünkü kuzinim, o sizin kardeşiniz olduğunu biliyor, Çin Kralı'ndan ayrıldığı gibi sizden de ansızın ayrılmış olamaz.

— Elbette onu gördüm, diye yanıtladı Aldea, tam dört günü benimle geçirdi. Ah kuzinim, kardeşim nasıl acınası bir durumda! Yanlış bir haber onu çılgına çevirmiş, nereye gittiğini bilmeden dünyayı dolaşıyor. Deliliğinin derecesini anla ki bütün İskit ülkesinin en güzel kızının aşkını geri çevirdi. Ardında, kızı umutsuzluğa sürükleyen bir mektup bırakarak dün buradan ayrıldı. Kimmerlerin ülkesine* gitti.

— Tanrı'ya şükürler olsun! diye haykırdı Formosante. Benim uğruma birini daha reddetmiş! Mutsuzluğumun tüm korku ve kaygılarıma üstün geldiği gibi, mutluluğum da umutlarımı aştı. Bu mektubu bana versinler de, ellerim özverileriyle dolu, yola çıkayım, peşinden koşayım. Hoşça kal, kuzinim, Amazan, Kimmerlerin ülkesinde. Uçar gibi gidiyorum oraya.

Aldea, kuzini prensesin, kardeşi Amazan'dan da çılgın olduğunu gördü. Ama kendisi de bu salgın hastalığa yakalanmış, İskit Kralı uğruna Babil sarayının zevk ve görkemini terk etmiş olduğu için ve kadınların her zaman aşkın yol açtığı çılgınlıklara karşı ilgi duyması nedeniyle Formosante'a gerçekten acıdı, ona iyi yolculuklar diledi ve yeniden kardeşini görmek mutluluğuna ulaşacak olursa tutkusuna hizmet edeceğine söz verdi.

* Kimmerlerin ülkesi: Bugünkü Rusya –çn.

VI

Kısa bir süre içerisinde Babil Prensesi'yle Anka, nüfusu gerçekte Çin'den daha az ama yüzölçümü iki misli büyük, eskiden İskit ülkesine benzemekle birlikte bir süredir başka ülkeleri aydınlatmakla övünen krallıklar kadar gelişmiş Kimmerlerin ülkesine vardılar.

Birkaç günlük yürüyüşten sonra, tahttaki imparatoriçenin güzelleştirdiği bir kente geldiler, ama imparatoriçe kentte değildi, o sırada devletlerini kendi gözleriyle görmek, dertleri dinlemek, onlara çare bulmak, refahlarını arttırmak ve eğitimi, öğretimi yaygınlaştırmak için Avrupa sınırlarından Asya sınırlarına kadar dolaşıyordu.

Bu eski başkentten önde gelen görevlilerinden biri, Babil Prensesi'yle Anka'nın gelişini öğrenince prensese saygılarını sunmaya ve onları şeref konuğu olarak karşılamaya koştu; kraliçelerin en kibar ve en göz kamaştırıcısı olan efendisi, elbette böyle önemli bir konuğa bizzat göstereceği saygının esirgenmemesinden dolayı ona minnet duyacaktı.

Formosante'ı saraya yerleştirip kendini bilmez kalabalığı dağıttılar, prensese ustalıkla hazırlanmış şölenler verdiler. Prenses dairesine çekildiğinde, büyük bir doğal bilimci olan Kimmer Beyi ile Anka uzun uzun görüştüler. Anka ona, Kimmerlerin ülkesinde eskiden seyahat ettiğini ve şimdi ülkeyi tanımakta zorlandığını itiraf etti.

— Bu kadar kısa bir sürede bu denli büyük bir değişiklik nasıl meydana geldi? diye sordu Anka. Daha üç yüz yıl önce, burada bütün korkunçluğuyla vahşi bir doğadan başka bir şey görmemiştim; şimdiyse her tarafta sanat, göz kamaştırıcı bir parlaklık, mutluluk ve nezaket görüyorum.

— Bu büyük esere bir tek kişi* başladı, dedi Kimmerli, sonra bir kadın† onu geliştirdi; bir kadın Mısırlıların İsis'inden‡ ve Yunanlıların Ceres'inden§

* Büyük Petro –çn.

† II. Katerina (ya da Büyük Katerina) (1729-1796): Kocası III. Petro'nun bir ayaklanmayla tahttan indirilmesi üzerine 1762'de Çariçe ilan edilmiş, otuz dört yıl boyunca Rusya'yı yöneterek XVIII. yüzyıl Rusya'sına damgasını vurmuştur –çn.

‡ İsis: Mısır dilinde Aset ya da Esi. Eski Mısır'ın en önemli tanrıçalarından biri. İsis, Mısır hiyeroglifinde "taht"ı simgeleyen karakterin Yunanca karşılığıdır. Piramit metinlerinde İsis'ten, öldürülen kocası Kral Osiris için yas tutan biri olarak söz edilir. Efsaneye göre İsis, ölü kocasının bedeninin parçalarını bir araya getirir, cenazesinde en çok o yas tutar ve gücü sayesinde kralı yeniden yaşama döndürür (Kaynak: AnaBritannica) –çn.

§ Ceres: Roma dininde Bereket Tanrıçası Ceres'e hem tek başına hem de Toprak Tanrıçası Tellus'la birlikte tapınılırdı. Bu tanrıçanın adı Güney İtalya, Sicilya ve Yunanistan'da Demeter olmuştur (Kaynak: AnaBritannica) –çn.

daha büyük yasa koyucu oldu. Bugüne kadar yasa koyucuların büyük çoğunluğu, görüşlerini yönettikleri ülkelerle sınırlayan dar ve despotik kafa yapısına sahip insanlar olmuş, her biri kendi halklarını dünyanın tek halkı, dünyanın geri kalan halklarını da düşman olarak görmüşlerdir. Bir tek bu halk için kurumlar oluşturmuş, sadece onun yararlanaacağı âdetler, sadece onun için bir din tesis etmişlerdir. Böylece taş yığınlarıyla ünlü Mısırlıları, batıl inanışları serseme çevirip utanılacak bir duruma düşürdü. Mısırlılar, diğer ulusların dinsiz olduğuna inanıyor, onlarla hiç iletişim kurmuyorlardı; bazen sıradan önyargıların üzerine çıkabilen saray dışında, bir yabancıнын kullandığı bir tabaktan yemek yiyebilecek bir tek Mısırlı yoktu. Rahipleri zalim ve tutarsızdı. Toplum bu kadar zor katlanılır yasalara boyun eğdirmektense yasaların hiç olmamasını ve sadece hak bilirliliği ve haksızlığı yüreğimize kazıyan doğanın sesine kulak verilmesini tercih ediyorlardı.

Bizim imparatoriçemiz bunun tam tersi bir ilkeyi benimsemiştir. Üzerinde bütün meridyenlerin birleştiği geniş ülkesinin, bu farklı meridyenlerde yaşayan bütün halklarını göz önünde tutar. Yasalarının ilki, bütün dinlere hoşgörü ve bütün hatalara anlayış göstermektir. O, büyük dehasıyla, mezhepler farklı olsa da, ahlakın her yerde aynı olduğunu anladı, bu ilkeye uygun olarak kendi ulusuyla dünyanın bütün ulusları arasında bağlar kurdu ve Kimmerler kısa bir süre içinde İskandinavlarla Çinlileri kardeşleri

gibi göreceklendir. İmparatoriçemiz daha fazlasını da yaptı: İnsanlar arasındaki en önemli bağ olan bu hoşgörünün komşuları arasında da kurulmasını istedi, böylece “yurdun anası” unvanını hak etti, böyle devam ederse “insan ırkının velinimetini” unvanını da alacaktır.

Ondan önce, ne yazık ki, çok güçlü olan insanlar, yağmalamak ve atalarından miras kalmış toprakları onların kendi kanlarıyla sulamak için bilinmeyen ulusların üzerine katil sürüleri yolluyordu. Bu katillere kahramanlar deniyordu, soygunculuklarının adı zaferdi. Bizim imparatoriçemizin zaferi başka türdür: O, barış götürmek için insanların kendilerine zarar vermelerini önlemek, birbirlerini desteklemelerini sağlamak için ordular seferber etti; onun sancakları, dirlik düzenlik sancakları oldu.

— Efendim, dedi bu beyin kendisine öğrettiklerinden büyük bir memnuniyet duyan Anka, yirmi yedi bin dokuz yüz yıl ve yedi aydır bu dünyadayım, bana anlattığınız şeylerle karşılaştırılabilecek bir şey görmedim henüz.

Dostu Amazan’dan haber sordu. Kimmerli ona, Çin’de ve İskit ülkesinde prensese anlatılanların aynısını anlattı. Amazan ziyaret ettiği saraylardan, kadının biri karşı koyamayacağından korktuğu bir buluşma talep ettiğinde hemen kaçıyordu. Anka, Amazan’ın böylece sadakatini bir kez daha kanıtlamış olduğunu Formosante’a haber verdi. Amazan, prensesinin bundan haberdar olabileceğini asla düşünemeyeceği için bu sadakat çok şaşırtıcıydı.

Amazan, İskandinavya'ya gitmişti. Bu iklimlerde kendisi için çok yeni görüntülerle karşılaştı. Bir ülkede,* krallıkla özgürlük, başka ülkelerde görülmeyen bir uyumla bir arada bulunuyordu; çiftçiler de yasama görevine krallığın ileri gelenleri kadar katılıyordu, genç bir prens, özgür bir ulusu yönetmeye layık olduğunun işaretlerini veriyordu. Bir başka ülkede,† daha tuhaf bir şeyle karşılaştı: Halkıyla yaptığı anlaşmaya göre ülkesini tek başına istediğince yönetmeye hak kazanmış bir kral, kraların en genci ve en adiliydi.

Sarmatların ülkesinde,‡ Amazan tahtta bir filozofun oturduğunu gördü. Ona, *anarşinin kralı* denebilirdi; çünkü o, her biri bir tek sözü ile tüm diğerlerinin kararını ortadan kaldıracı olan yüz bin küçük kralın başkanıydı. Aiolos,§ durmaksızın birbirleriyle mücadele eden bütün rüzgârları zapt etmede, bu hükümdarın düşünme biçimlerini uzlaştırmada çektiği kadar zahmet çekmemiştir. Durarak bilmeden esen bir fırtınanın ortasında kalmış bir gemiyi yönetiyordu, ama gemi dayanıyordu, çünkü prens usta bir kaptandı.

Kendi yurdundan bu kadar farklı bütün bu ülkeleri dolaşırken, Formosante'nin Mısır Kralı'na

* İsveç -çn.

† Danimarka -çn.

‡ Polonya -çn.

§ Aiolos: Yunan mitolojisinde rüzgâr tanrısı. Poseidon'un oğlu Aiolos, Homeros'un anlattığına göre, Odysseus'a eve dönüş yolculuğunda kullanacağı rüzgârları ve ters rüzgârları toplaması için bir tulum vermiştir -çn.

verdiği öpücükten ötürü hâlâ çok üzgün olan ve prensese eşsiz ve sarsılmaz bir sadakat örneği göstermekte son derece azimli olan Amazan, karşısına çıkan kısmetleri sürekli reddediyordu.

Babil Prensesi Anka'yla birlikte her yerde Amazan'ın izini takip ediyordu; biri dolaşmaktan usanmıyor, öteki onu izlemeyi bir an bile bırakmıyor ve hep sadece bir-iki gün farkla onu ellerinden kaçıyorlardı.

Böylece bütün Cermenya'yı katettiler; akıl ve felsefenin Kuzey'de ulaştığı düzeye hayran kaldılar. Tüm prensler çok bilgiliydi, hepsi düşünce özgürlüğüne izin vermişti. Eğitim, çıkarları onları yanıltan ya da kendileri yanlış yolda olan insanlara emanet edilmemişti. Evrensel ahlak bilgileriyle ve batıl inanışların hor görülmesi bilinciyle yetiştiriliyorlardı. Bu devletlerde, güney devletlerinin çoğunu zayıflatan ve nüfusunu azaltan anlamsız bir âdet ortadan kaldırılmıştı. Bu âdet, ebediyen birbirlerinden ayrılmış iki cinsiyetten son derece çok sayıda insanı kocaman zindanlara* diri diri gömüp, asla birbirleriyle görüşmeyeceklerine yemin ettirmektir. Yüzlerce yıl el üstünde tutulan bu çılgınlık, dünyayı en amansız savaşımlardan daha fazla kırıp geçirmiştir.

Kuzeyli prensler en sonunda anlamışlardır ki, eğer hara isteniyorsa en güçlü atlar kısraklardan ayrılmamalıdır. Bu prensler, hiç de daha az tuhaf ve daha az zararlı olmayan yanlışları da ortadan kal-

* Manastır -çn.

dırmışlardı. Sonunda başka ülkelerde, insanların ancak ahmak olmaları koşuluyla yönetilebileceğine inanılırken, bu ülkelerde insanlar akıllarını başlarına toplamaya cüret edebilmişlerdir.

VII

Amazan, Batavlar ülkesine* geldi ve üzüntüsüne rağmen, burada mutlu Gangarid ülkesiyle bazı küçük benzerlikler –özgürlük, eşitlik, temizlik, bolluk, hoşgörü– bulunduğunu görmekten mutluluk duydu. Ama ülkenin kadınları o kadar soğuktu ki, hiçbiri başka ülkelerde olduğu gibi Amazan'a yaklaşmadı, o da karşı koymak zahmetine katlanmamış oldu. Eğer bu kadınları elde etmeye kalkışsaydı, hiçbiri tarafından sevilmeden, onlara birbiri ardı sıra boyun eğdirebilirdi, ama o, kadın peşinde koşacak biri değildi.

Formosante, bu tatsız tuzsuz ulusun ülkesinde Amazan'ı neredeyse yakalıyordu, sadece bir an geç kaldı, o kadar.

Amazan, Batavların ülkesinde Albion† adlı bir adadan övgüyle söz edildiğini duydu ve bir gemiye binerek oraya gitmeye karar verdi. Tekboynuzlarıyla beraber bindiği gemi, doğudan

* Batavlar ülkesi: Bugünkü Hollanda –çn.

† Albion: Bugünkü İngiltere –çn.

esen uygun bir rüzgârla dört saat içerisinde Tir'den* ve Atlantis Adasından† daha ünlü bu toprakların kıyılarına yanaştı.

Kendisini Duina, Vistül, Elbe, Vesper kıyıları boyunca takip eden güzel Formosante nihayet, hızla akan suları Cermen denizine dökülen Ren Nehrinin ağzına vardı.

Formosante, sevgilisinin Albion kıyılarına doğru yelken açtığını öğrendi. Amazan'ın bindiği gemiyi gördüğünü düşünen Formosante, sevincinden öyle bir çılgılık attı ki genç bir adamın bunca sevince yol açabileceğini akılları almayan Batav kadınları büyük bir şaşkınlık duydular. Anka'ya gelince, Batav kadınları ona da pek önem vermediler, çünkü tüyle-rinin pazarda, kendi bataklıklarındaki ördek ve kaz palazlarının tüyü kadar etmeyeceğine hükmetmiş olmalıydılar. Babil Prensesi, tüm arzularının hedefinin, ruhunun, gönlünün sahibinin bulunduğu bu mutlu adaya bütün maiyetini taşıyabilmek için iki gemi kiraladı.

Tam sadık ve bahtsız Amazan, Albion kıyılarına ayak basarken birdenbire batıdan uğursuz bir rüzgâr ko-ptu. Babil Prensesi'nin gemisi limandan ayrılamadı. Formosante'nin kalbi sıkıştı, içi acıyla dol-du, derin bir kedere kapıldı, rüzgârın değişmesini beklerken üzüntüsünden yatağa düştü, ama rüzgâr umut kırıcı bir şiddetle tam sekiz gün esti durdu.

* Tyros: Arcadia'da (Yunanistan) bir kent –çn.

† Atlantis Adası: Eski çağlarda battığına inanılan efsanevi ada –çn.

Prenses, kendine bir yüzyıl gibi gelen bu sekiz gün boyunca İrlanda'ya romanlar okuttu. Bu, Batavların roman yazmayı bildiği anlamına gelmez. Onlar, bütün dünyada başkaları adına mal satan insanlar olduklarından, başka ulusların gıda maddelerini sattıkları gibi düşünüş biçimlerini de satıyorlardı. Prenses, Marc-Michel Rey kitabevinden, Auson* ve Velş diyarlarında† yazılmış ve Batavları zengin etmek için bu halklara satışı akıllıca yasaklanmış bütün romanları satın aldırdı, bu romanlarda kendininkine benzeyen ve acısını hafifletecek bazı serüvenler bulmayı umuyordu. İrlanda okuyor, Anka fikrini söylüyordu; prenses ne *La Paysanne parvenue*'de,‡ ne *Tansai*'de, ne *Le Sofa*'da§ ne de *Les Quatre Facardins*'de¶ kendi serüvenine benzer en ufak bir benzerlik bulabildi, ikide bir öykünün okunmasını keserek rüzgârın hangi yandan estiğini soruyordu.

* Auson: Eski İtalya'nın şiir dilindeki adı –çn.

† Velş ya da Welche: Almanlar'a göre özellikle Fransız, İtalyan gibi yabancılar –çn.

‡ *La Paysanne parvenue* (*Sonradan Görme Köylü Kadın*): Adından süslü yazmak anlamında “marivauder” fiili türetilen Marivaux'nun (1688–1763) bir romanı –çn.

§ *Tansai* ve *Le Sofa*: Prosper Jolyot de Crébillon'un (1674–1762) romanları –çn.

¶ *Les Quatre Facardins*: Fransızca yazar İrlanda asıllı Antoinette Hamilton'un (1646–1720) bir romanı –çn.

VIII

Bu sırada Amazan, altı tekboynuzun koşulduğu arabasında prensesini düşleyerek Albion'un başkentine doğru gidiyordu. Bir hendeğe yuvarlanmış şatafatlı bir araba gördü, uşaklar yardım aramak için etrafa dağılmışlardı, arabanın sahibi hiçbir sabırsızlık belirtisi göstermeden arabasının yanında bekliyor ve sigara içerek zaman geçiriyordu, çünkü o zamanlar sigara içiliyordu. Adı, bu anıları çevirdiğim dilde hemen hemen Milord *Ne-önemi-var* anlamına gelen Milord *What-then* idi.

Amazan hemen yardıma koştu; arabayı tek başına kaldırdı; başka insanlardan o kadar kuvvetliydi. Milord *Ne-önemi-var*;

— İşte sana güçlü kuvvetli bir adam, demekle yetindi. Çevreden yardıma gelen köylüler boş yere çağrıldıkları için kızarak yabancıya çattılar;

— Yabancı köpek, diyerek ●nu tehdit ettiler ve dövmek istediler.

Amazan iki eliyle onlardan ikisini yakalayarak yirmi adım öteye savurdu, ötekiler Amazan'a say-

gı gösterdiler, onu selamladılar ve bahşiş istediler. Amazan onlara hayatlarında görmedikleri kadar para verdi. Milord Ne-önemi-var, Amazan'a;

— Sizi çok beğendim, dedi, birlikte akşam yemeği yemek için buradan beş kilometre uzaktaki sayfiye evime gelin.

Kendi arabası sarsıntıdan bozulmuş olduğu için Amazan'ın arabasına bindi. Çeyrek saat kadar suskun kaldıktan sonra, Milord bir an Amazan'a baktı ve ona; “*How dye do?*” dedi; bu, kelimesi kelimesine “*Nasıl yaptırıyorsunuz?*” demekti; çevirmenin dilinde de “*Nasıl gidiyorsunuz?*” anlamına geliyordu; bunun başka hiçbir dilde anlamı yoktu, sonra “Altı güzel tekboynuzunuz varmış,” diye ekledi ve yeniden sigarasını tütürmeye koyuldu.

Gezgin, ona, tekboynuzların emrine amade olduğunu, Gangaridler ülkesinden onlarla geldiğini söyledi ve bu fırsattan yararlanarak ona Babil Prensesi'nden ve Mısır Kralı'na verdiği uğursuz öpücükten söz etti. Öteki, dünyada bir Mısır Kralı, bir Babil Prensesi varmış, yokmuş pek umursamadığından ağzını açıp da tek kelime söylemedi. Bir çeyrek saat daha konuşmadılar, sonra Milord, yeniden yol arkadaşına *nasıl yaptırdığını* ve Gangaridlerin ülkesinde *roast-beef* yiyip yemediklerini sordu. Gezgin ona her zamanki kibarlığıyla, Ganj kıyılarında insanların kardeşlerini yemedikleri yanıtını verdi. Yüzlerce yıl sonra Pisagor, Porrfirios ve Iamblichus'un savunacakları sistemi açıkladı. Bunun üzerine Milord uyukla-

maya başladı ve evine gelinceye kadar bir güzel uyku çekti.

Milord'un genç ve güzel bir karısı vardı; doğa bu kadına, kocasının kayıtsızlığı oranında ateşli ve duygulu bir ruh vermişti. Birçok Albionlu bey, o gün öğle yemeğine evine gelmişti. Her tür insan vardı. Ülke hemen hemen hep yabancılar tarafından yönetilmiş olduğundan, prenslerle gelen aileler beraberlerinde farklı farklı âdetler getirmişti. Bunların arasında kimileri çok sevimli, kimileri üstün niteliklere sahip, kimileri son derece bilgili insanlar vardı.

Ev sahibesi, o sıralarda Albionlu genç kadınların suçlandığı yapmacıklı, beceriksiz, soğuk davranışlardan uzaktı; düşünce kısırlığını ve söyleyecek bir şeyi olmamanın alçaltıcı sıkıntısını küçümseyen bir tavır ve yapmacık bir sessizlikle saklamaya hiç mi hiç çalışmıyordu. Hiçbir kadın ondan daha çekici, daha sevimli olamazdı. Amazan'ı, kendinde bir huy haline gelmiş büyük bir nezaket ve zarafetle karşıladı. Bu genç yabancıнын son derece güzel olması ve birdenbire onu kocasıyla karşılaştırmak, genç kadını allak bullak etti.

Sofraya oturuldu. Ev sahibesi Amazan'ı yanına oturttu ve Amazan'dan Gangaridlerin, Tanrı'nın kutsal hayat bağışladığı hiçbir şeyi yemediklerini öğrenince, ona kuru üzüm karıştırılmış türlü türlü hamur tatlıları yedirdi. Gece oluncaya kadar süren ve Milord Ne-önemi-var'ın çok içip tek kelime konuşmadığı yemek boyunca genç adamın güzelliği,

gücü, Gangaridlerin gelenek ve görenekleri, sanatlardaki ilerleme, din ve hükümet, öğretici olduğu kadar da hoş bir sohbetin konusu oldu.

Yemekten sonra ev sahibesi bardaklara çay doldurur ve gözleriyle genç adamı yerken, o bir parlamento üyesiyle görüşüyordu, bilindiği gibi daha o zamanlar, *zeki insanlar meclisi* anlamına gelen *wit-tenagemoth* adında bir parlamento vardı. Amazan, bu ülkenin bu kadar iyi tanınmasına yol açan anayasası, gelenekleri, yasaları, ordusu, görgü kuralları ve sanatları hakkında sorular sorup bilgi ediniyordu. Bu bey ona şöyle diyordu:

— İklimin çok sıcak olmamasına karşın, uzun süre çırılçıplak gezdik. Tiber'in suladığı antik Satürn diyarından gelen insanlar* bize köle muamelesi yaptılar; ama bize ilk defa üstünlük sağlayan bu insanların bize yaptıklarının bin beterini biz kendi kendimize yaptık. Krallarımızdan biri, yine Tiber'in kıyılarında oturan ve kendisine *Yedi Dağların İhtiyarı* denen bir rahibe† bağlılığını ilan edecek kadar ileri götürdü alçalmayı. Bu yedi dağların yazgısı, o zamanlar ahmakların oturduğu Avrupa'nın büyük bölümüne uzun süre egemen olmak oldu!

Bu alçalma döneminden sonra kan dökme ve anarşi yüzyılları geldi. Çevresini saran denizlerden daha fırtınalı olan ülkemiz altüst oldu, uyuşmazlıklarımız yüzünden kana bulandı. Birçok taçlı baş

* Romalılar. "Satürn Diyarı" Herodot tarihinde İtalya -çn.

† İstanbul gibi yedi tepe üzerine kurulduğu söylenen Roma'ya atıf yapıyor. "Yedi Dağların İhtiyarı": Papa -çn.

ölüm cezasına çarptırıldı. Hanedana mensup birçok prensin hayatı darağacında son buldu, taraftarlarının yürekleri söküldü ve bunlarla yanaklarına vuruldu. Bütün büyük işleri cellat bitirdiğine göre, adamızın tarihini yazmak da ona düşerdi.

Bunca dehşet yetmiyormuş gibi kısa bir süre önce de kuduz köpekler tarafından ısırılmış siyah paltolar giyen bazılarıyla ceketleri üzerine beyaz gömlekler giyen daha başkaları kuduz mikrobunu bütün ulusa bulaştırdı. Bütün yurttaşlar kutsallık adına ve Tanrı'yı arayarak ya katil ya boğazlanan, ya cellat ya boynu vurulan, ya yağmacı ya köle oldular.

Bu korkunç uçurumdan, geçimsizliklerin, gaddarlıkların, cehaletin ve fanatizmin bu karmaşasından bugün bu dünyadaki belki de en mükemmel hükümetin çıkacağına kim inanırdı? İyilik yapmak için her olanağa sahip, elinden kötülük yapmak gelmeyen, onurlu ve zengin bir kral, özgür, savaşçı, ticareti bilen ve bilgili bir ulusun başındadır. Bir yandan soylular, öte yandan kentin temsilcileri hükümdarla birlikte yasama gücünü paylaşmaktadırlar.

Kralların keyiflerince hükmettiği zamanlarda, düzensizlik, iç savaşlar, kargaşa ve yoksulluk bir alinyazısı gibi ülkede taş taş üstünde bırakmıyordu; halk huzura, refaha ve mutluluğa ancak kralların mutlak iktidardan vazgeçmelerinden sonra kavuştu. Anlaşılmaz şeyler üzerine çekişmeler sürerken her şey altüsttü, insanlar böyle şeyleri önemseme-

meye başladığında işler yoluna girdi. Muzaffer filolarımız şanımızı tüm denizlere taşıyor, yasalarımız servetlerimizi güven altına alıyor. Bugün hiçbir yargıç bu yasaları keyfince yorumlayamaz, haklı bir gerekçeye dayanmadan hiç kimse tutuklanamaz. Bir yargıç bir yurttaşı, onu suçlayan tanıklar ve onu mahkûm eden yasalar olmadan ölüme göndermeye cüret edecek olsa, onu bir katil gibi cezalandırırdık.

Bizde her zaman kalemleriyle ve entrikalar çevirerek birbiriyle kavga eden iki partinin bulunduğu doğrudur, ama yurdu ve özgürlüğü savunmak için silah altına girmek gerektiğinde her zaman birleşirler. Bu iki parti birbirlerini kollar, birbirlerinin kutsal yasaları ihlal etmelerini önlerler, birbirlerinden nefret eder ama devleti severler: Bunlar aynı kadının isteklerini yerine getirmeye çalışan kısıkanç âşıklardır.

İnsan haklarını bize tanıtan ve onları savunmamızı emreden aynı düşünme biçimiyle, bilimleri, insanlar arasında ulaşabilecekleri en yüksek düzeye çıkardık. O kadar büyük mekanikçiler sayılan o Mısırlılarınız, o kadar büyük filozoflar olduklarına inanılan o Hintleriniz, dört yüz otuz bin yıl boyunca yıldızları gözlemlemiş olmakla övünen o Babillileriniz, onca şey yazıp da hiçbir şey söylememiş o Yunanlarınız, bizim büyük üstatlarımızın buluşlarını incelemiş en sıradan öğrencimizle karşılaştırıldığında kesinlikle hiçbir şey bilmezler. Yüz yılda, insanlığın yüzyıllar boyunca aydınlattığından daha fazla doğa sırrını aydınlattık.

İşte durumumuz tam olarak böyle. Ne iyiyi ne kötüyü, ne utanılacak ne de övünülecek yanlarımızı sizden sakladım, her şeyi abartmadan anlattım.

Amazan bu konuşma üzerine, sözü edilen bu yüce bilimleri öğrenmek için güçlü bir arzu duydu. Babil Prensesi'ne karşı yüreğindeki tutku, terk ettiği annesine olan saygısı ve yurt sevgisi, acılar içinde kıvranan yüreğine öyle güçle seslenmeseydi, ömrünü Albion Adasında geçirmek isterdi, ama prensesinin Mısır Kralı'na verdiği o uğursuz öpücük zihninde yüksek bilimleri öğrenme isteğine yer bırakmıyordu.

— İtiraf ederim ki, dedi Amazan, dünyayı dolaşmaya ve kendi kendimden kaçmaya yemin etmiş biri olarak, o antik Satürn toprağını, bir zamanlar boyun eğmiş olduğunuz Tiber ve yedi dağların halkını çok merak ediyorum; hiç kuşkusuz, yeryüzünün en önde gelen ulusu olmalılar.

— Müzik ve resme biraz merakınız varsa, bu yolculuğu yapmanızı salık veririm, dedi Albionlu ona, biz de sık sık bazı sıkıntılarımızı dağıtmak için yedi dağlara gideriz. Ama bizi yenen insanların torunlarını gördüğünüzde çok şaşıracaksınız.

Bu sohbet uzun sürdü. Zihinsel yetenekleri biraz zarar görmüş olmakla birlikte, güzel Amazan o kadar hoş konuşuyordu, sesi o kadar dokunaklı, tavırları o kadar soylu ve yumuşaktı ki, ev sahibesi de onunla baş başa görüşmekten kendini alamadı. Ev sahibesi konuşurken sevecenlikle Amazan'ın elini sıktı, arzuları kamçılayan nemli ve ıslıl ıslıl gözler-

le yüzüne baktı. Amazan'ı akşam yemeğine ve yatıya alıkoydu. Her an, her söz, her bakış tutkusunu alevlendiriyordu. Herkes odasına çekildikten sonra Amazan'a küçük bir not gönderdi; Milord Ne-önemi-var kendi yatağında uyurken, Amazan'ın yatağına geleceğinden hiç kuşkusu yoktu. Amazan bir kez daha karşı koyma cesaretini gösterdi. Bir parça delilik, güçlü ve derinden yaralı bir ruhta, mucizevî sonuçlar yaratır.

Amazan her zamanki gibi, kadına saygılı bir yanıt gönderdi; yanıtında, yemininin kutsallığından, Babil Prensesi'ne tutkularını dizginlemeyi öğretmek zorunda olduğundan söz etti, bundan sonra tekboynuzlarını arabaya koşturdu ve tüm konukları kendine hayran, ev sahibesini üzüntü içerisinde bırakarak Batavya'ya dönmek üzere yola çıktı. Kadın, duyduğu büyük acıyla Amazan'ın mektubunu ortada bıraktı ve ertesi sabah Milord Ne-önemi-var mektubu okudu.

— Amma ahmaklık, dedi omuz silkerek ve birkaç sarhoş komşusuyla tilki avına gitti.

Amazan, Milord Ne-önemi-var'ın evinde görüştüğü Albionlu bilginin armağan ettiği bir haritayla denize açılmıştı bile. Yeryüzünün büyük bir kısmını bir kâğıt parçası üzerinde görmekten şaşkınlık duyuyordu.

Haritada nereye bakacağını şaşırıyor, hayal gücü alıp başını gidiyordu; Ren'e, Tuna'ya, Tirol Alplerine ve yedi dağlar ülkesine varmadan önce geçmesi gereken, o zamanlar başka adları olan

ülkelere bakıyordu; ama bakışlarını daha çok Gangaridler ülkesine, sevgili prensesini gördüğü Babil'e ve prensesin Mısır Kralı'na o uğursuz öpücüğü verdiği Basra'ya çeviriyordu. İç geçiriyor, gözyaşı döküyordu, ama kendisine küçük çapta bir evren armağan eden Albionlunun, Taymis kıyılarında yaşayan insanların Nil, Fırat ve Ganj kıyılarında yaşayanlardan bin defa daha bilgili olduğunu söylerken haksızlık etmediğini kabul ediyordu.

Amazan, Batavya'ya dönerken Formosante yelkenlerini fora ettiği iki gemisiyle Albion'a doğru uçar gibi yol alıyordu; Amazan'ın gemisiyle Formasante'inki karşılaştı, neredeyse birbirlerine değiyordu, iki âşık birbirlerine çok yakındı ama bundan haberleri yoktu. Ah, bir bilselerdi! Ama zalim yazgı buna izin vermedi.

IX

Amazan, Batavya'nın düz ve bataklık topraklarına ayak basar basmaz, yedi dağlar kentine gitmek üzere yıldırım gibi yola koyuldu. Cermenya'nın kuzey bölgesinden geçmek gerekiyordu. Burada her altı kilometrede bir, bir prens, bir prenses, nedimeler ve baldırı çıplaklar bulunuyordu. Amazan, bu kadınların ve bu nedimelerin Cermenlere has bir içtenlikle kendisine karşı gösterdikleri yakın ilgiye ve hafifliklere çok şaşıyor; bu ilgiye hiç karşılık vermiyor ve onları büyük bir nezaketle reddediyordu. Alpleri aştıktan sonra Dalmaçya denizinde bir gemiye bindi ve daha önce gördüğü kentlerin hiçbirine benzemeyen bir kentte karaya çıktı. Deniz, kentin sokaklarını oluşturuyordu ve evler su içine kurulmuştu. Kenti süsleyen az sayıdaki alan, çift yüzlü erkekler ve kadınlarla doluydu. Bu yüzlerden biri doğanın onlara verdiği yüz, diğeri de onun üstüne tuttukları kötü boyanmış bir kartondur. Öyle ki, bütün ulus, hayaletlerden oluşmuşa benziyordu. Bu ülkeye gelen yabancılar, başka yerlerde bere ve

ayakkabı satın aldıkları gibi, burada da her şeyden önce kendilerine bir yüz satın almakla işe başlıyorlardı. Amazan, doğaya karşı bu modayı hor gördü ve doğal haliyle insanların arasına karıştı. Kentte, kayıtlı on iki bin kız vardı; bunlar bir ulusu her zaman zenginleştirmiş en kârlı ve en hoş ticaretle uğraşarak devlete yararlı oluyorlardı. Diğer tüccarlar büyük masraflarla ve büyük tehlikeleri göze alarak Doğu'ya kumaş gönderiyordu; bu güzel tüccarlar-
sa, hiçbir tehlikeyi göze almadan, durmadan yenilenen çekiciliklerinin ticaretini yapıyorlardı. Hepsi, içlerinden birini seçmesi için gelip güzel Amazan'a göründüler. Amazan, eşsiz Babil Prensesi'nin adını anarak ve onun bu on iki bin Venedikli kızın hepsinden güzel olduğuna dair ölümsüz tanrılara yeminler ederek hemen oradan kaçtı.

— Seni soylu düzenbaz, diye haykırıyordu coşkuyla, sana sadakatin ne demek olduğunu öğreteceğim!

Sonunda Tiber Nehrinin boz bulanık suları, pis kokulu bataklıklar, kuru ve güneş yanığı tenlerini gösteren yırtık pırtık giysiler içinde, sıska ve solgun benizli, tek tük insanlar görüldü; bunlar Amazan'a, yerkürenin büyük bir bölümünü fethedip yönetmiş kahramanların ve yasa yapıcıların kenti olan yedi dağlar kentinin kapısında olduğunu bildirdiler.

Zafer kapısında, kahramanların kumanda ettiği beş yüz tabur ve senatoda yeryüzünün uyacağı yasalaları yapan yarı tanrılardan bir meclis bulacağını tahayyül etmişti, ordu namına bula bula, güneşten

korunmak için şemsiyeyle silahlanmış otuz kadar kopuk buldu. Babil'deki tapınaklar kadar olmasa bile gözlerine güzel görünen bir tapınağa girdiğinde, kadın sesli erkekler tarafından söylenen şarkılar duyarak oldukça şaşırdı.

— Ne de güzel bir ülkeymiş bu eski Satürn toprakları! dedi. Yüzleri olmayan insanların bulunduğu bir kent gördüm, şimdi de erkek sesine ve sakalına sahip olmayan erkeklerin bulunduğu bir kent.

Ona, bu şarkıcıların artık erkek olmadıklarını, sesleri, inanılmaz derecede saygın insanların hoşlarına gitsin diye erkekliklerinden edildiklerini söylediler. Amazan bu sözlerden bir şey anlamadı. Bu beyler ondan şarkı söylemesini rica ettiler, her zamanki zarafetiyle bir Gangarid havası okudu.

Çok güzel bir tenor sesi vardı.

— Ah, monsnyör! dediler. Ne hoş bir soprano olurdunuz, eğer...

— Ne eğeri, ne anlatmaya çalışıyorsunuz?

— Ah, monsnyör, eğer...

— Pekâlâ, söyleyin haydi.

— Eğer sakalınız olmasaydı.

O zaman, geleneklerine göre söz konusu şeyi oldukça eğlenceli bir şekilde ve gülünç hareketlerle anlattılar. Amazan büsbütün şaşırdı.

— Çok seyahat ettim ama, dedi, böyle inanılmaz bir şeyden söz edildiğini hiç duymadım.

Epeyce şarkı söylendikten sonra *Yedi Dağların İhtiyarı* büyük bir kortej eşliğinde tapınağın kapısına gitti, artık konuşulmayan bir dilde “*Kente ve*

dünyaya"¹ dedi ve başparmağı yukarda, iki parmağını ileri uzatıp diğer iki parmağını bükerek havayı dörde böldü. İki parmağın nasıl bu kadar ileri uzanabileceğini Gangarid'in aklı almıyordu.

Hemen ardından Amazan, dünyanın efendisinin önünden bütün maiyetinin tek sıra halinde geçtiğini gördü; bu kortej kimisi kırmızı, kimisi mor giysiler giyinmiş ağırbaşlı insanlardan oluşuyordu; hemen hepsi geçerken tatlı bakışlarla Amazan'ı süzüyor, başlarıyla onu selamlıyor ve birbirlerine, "*San Martino, che bel ragazzo! San Pancratio, che bel fanciullo*"* diyorlardı.

Meslekleri, yabancılara kentin görmeye değer yerlerini gezdirmek olan Saint Antoine tarikatı üyesi bazıları, bir katırcının bile içinde bir gece geçirmek istemeyeceği ama bir zamanlar egemen bir ulusun büyüklüğüne layık anıtlar olan viraneleri gezdirmeye koştular. Ayrıca birer şaheser olarak gördüğü iki yüz yıllık tablolar, en az iki bin yıllık heykeller gördü.

— Hâlâ böyle eserler vermeye devam ediyor musunuz?

— Hayır majesteleri, diye yanıtladı gayretkeş biri, ama bu eşsiz eserlere sahip olduğumuz için dünyanın öteki uluslarını hor görürüz. Bizler, dükânımızda kalan giysilerden kendimize övünme payı çıkaran bir tür eskiciyiz.

1 *Urbi et orbi*.

* San Martin adına, ne güzel oğlan! San Pancratio adına, ne güzel çocuk! —çn.

Amazan, prensin sarayını görmek istedi, kendisini oraya götürdüler. Devletin gelirlerini hesaplayan morlar giyinmiş insanlar gördü. Tuna kıyısındaki bir ülkeden şu kadar, Loire ya da Guadalquivir ya da Vistül kıyısındaki bir ülkeden bu kadar.

— Oh oh, dedi Amazan haritasına bir göz attıktan sonra, desenize, efendiniz, yedi dağların eski kahramanları gibi bütün Avrupa'ya sahip?

— Tanrı'dan aldığı hakla tüm evrene sahip olması gerekir, diye yanıtladı mor giysililerden biri, hatta bir zamanlar kendisinden öncekilerin neredeyse bütün dünyaya hükmetmelerine ramak kalmıştı, ama sonrakiler, bugün, tebaaları olan kralların haraç şeklinde ödedikleri birkaç kuruşla yetinmek inceliğini göstermektedir.

— Öyleyse, efendiniz gerçekte krallar kralıdır? Unvanı böyle olmalı? dedi Amazan.

— Hayır ekselansları, onun unvanı *hizmetkârlar hizmetkârıdır*; o, başlangıçta balıkçı ve kapıcıydı,* saygıdeğer efendimizin armasının anahtar ve balık ağı olmasının nedeni budur, ama her zaman krallara emirler verir. Kelt ülkelerinden birinin kralına, onun boyun eğdiği yüz bir emir göndereli çok olmadı.

— Öyleyse, bu yüz bir buyruğa uyulması için balıkçınız beş-altı yüz bin asker göndermiş olmalı? dedi Amazan.

— Hayır ekselansları, saygıdeğer efendimiz yeterince zengin değildir, on bin askerin bile aylığını

* Aziz Petrus balıkçıydı —çn.

ödemeye gücü yetmez, ama diğer ülkelere dağılmış dört-beş yüz bin kutsal peygamberi vardır. Pek tabii ki, halkların sırtından beslenen bütün bu peygamberler, Tanrı'dan aldıkları yetkiyle, efendilerinin bütün kilitleri, özellikle de kasaların kilitlerini açabileceğini ilan ederler. Sözünü ettiğim kralın düşüncelerini açtığı Normandiyalı bir rahip, onu hiç karşı çıkmadan efendimin yüz bir fikrine boyun eğmeye ikna etti, çünkü bilmeniz gerekir ki, *Yedi Dağların İhtiyarı*'nın ayrıcalıklarından biri de söylemek ya da yazmak lütfunda bulunduğu her şeyde haklı olmaktır.

— Tanrım, dedi Amazan, eşi bulunmaz bir adammış! Sofrasında bulunmayı çok isterdim.

— Ekselansları, bir kral da olsanız, onun sofrasına oturamazsınız, sizin için bütün yapabileceği, kendi sofrasının yanında size çok daha küçük ve çok daha alçak bir sofraya hazırlatmaktır. Ama onunla konuşmak şerefine ermek istiyorsanız, bana vermek inceliğinde bulunacağınız *buona mancia** karşılığında, huzura kabul edilmenizi kendisinden talep ederim.

— Seve seve, dedi Gangarid.

— Sizi yarın huzura çıkaracağım, dedi mor giysili adam saygıyla eğilerek, üç defa yere diz çöküp *Yedi Dağların İhtiyarı*'nın ayaklarını öpeceksiniz.

Bu sözler üzerine Amazan öyle bir gülme krizine tutuldu ki, az kalsın boğuluyordu, böğrünü tutarak oradan çıktı ve kaldığı konağa giderken yol

* Yüklü bir bahşış -çn.

boyunca gözlerinden yaşlar gelinceye kadar güldü, konakta da uzun süre gülmekten kendini alamadı.

Öğle yemeğinde, yirmi köseyle yirmi keman-cı gelip konser verdi. Günün geri kalan kısmında kentin en önemli kişileri gelip gönlünü çelmeye çalıştılar. Bu beyler, *Yedi Dağların İhtiyarı*'nın ayaklarını öpmekten daha tuhaf önerilerde bulundular. Amazan son derece kibar olduğundan, bu beylerin ilkin kendini bir kadın sandıklarını düşündü ve çok sakınlı bir açık sözlülükle yanıldıklarını belirtti. Ama mor giysili adamların en azimlilerinden iki-üçü tarafından biraz daha sıkıştırılınca, güzel Formosante için büyük bir fedakârlık yaptığını inanmaksızın, onları tuttuğu gibi pencereden dışarı savurdu. Dünyanın efendilerinin kentini, yaşlı bir adamın ayak parmaklarını sanki yanağı ayak parmaklarındaymışçasına öpmek gereken ve genç adamlarına ancak çok tuhaf törenlerle yaklaşılabilen bu kenti alelacele terk etti.

X

Bu sebat örneği, her türden cilveyi, kırıtmayı püs-kürterek, Babil Prensesi'ne hep sadık kalıp Mısır Kralı'na her zaman hınç duyarak eyaletten eyalete geçip Galya'nın yeni başkentine vardı. Tüm diğer kentler gibi, bu kent de barbarlık, cehalet, aptallık ve sefaletin bütün aşamalarından geçmişti. Kentin ilk adı *balçık ve dışkı* idi, daha sonra İsis mezhebi oralara kadar yayılınca, İsis adını almıştı. İlk senatosu bir gemiciler ortaklığıydı.* Uzun süre yedi dağların yağmacı kahramanlarının kölesi olmuş, birkaç yüzyıl sonra da Ren'in ötesinden gelen başka haydut kahramanlar küçük topraklarını ele geçirmişti.

* Paris'e eski devirlerde Romalılar Lutetia, Fransızlar Lutèce derdi ki, Latince "çamur" anlamına gelen "lutum" kelimesinden geldiği iddia edilmektedir. Paris'in adının Mısır tanrıçası İsis'ten geldiğini söyleyenler de vardır. Çünkü Paris bölgesinde İsis'e adanmış birçok tapınak ya da Eski Mısır dilinde "*per Isis*" bulunmaktaydı. Bundan başka, Paris adının Galce "*par*" (gemi) sözcüğünden geldiğini iddia edenler bulunmaktadır –çn.

Her şeyi değiştiren zaman kenti, yarısı soylu ve hoş, diğer yarısı biraz kaba ve gülünç bir yer haline getirmişti; bu, sakinlerinin simgesi idi de. Kenti çevreleyen duvarların içinde, oynayıp eğlenmekten başka işi olmayan en az yüz bin kişi yaşıyordu. Bu aylak insanlar başkalarının yaptığı işler hakkında akıl yürütüyorlardı. Saray, topu topu dört mil değil de altı yüz mil uzaktaymış gibi sarayda ne olup bittiği konusunda hiçbir şey bilmiyorlardı. Sosyete eğlencelerinde hoşça vakit geçirmek, eğlenmek, hoppalıklar yapmak tek ve en önemli işleriydi; bu insanları, ağlamalarını önlemek için oyuncağa boğulan çocuklar gibi idare ediyorlardı. Onlara iki yüzyıl önce ülkelerini kasıp kavuran felaketlerden, ulusun yarısının safsatalar uğruna diğer yarısını kırıp geçirdiği zamanlardan söz edilecek olsa, bunun gerçekten de hoş bir şey olmadığını söylüyor, sonra gülüp eğlenmeye ve şarkı söylemeye devam ediyorlardı.

Bu aylaklar ne kadar kibar, hoş ve sevimli iseler, onlarla iş güç sahibi kimseler arasındaki zıtlık o kadar hüznünlü bir hal alıyordu.

İş güç sahibi ya da öyle olduğunu savlayan bu kimseler arasında, sadece görünüşleri bile insanları hüznünlendiren, biraz itibar uğruna ellerinden gelse ülkeyi altüst edebilecek yarı zırva yarı düzenbaz, iç karartıcı fanatik bir güruh vardı, ama aylaklar topluluğu, tıpkı kuşların öterek kukumav kuşlarını viranelerdeki deliklerine çekilmek zorunda bıraktıkları gibi dans edip şarkılar söyleyerek bunları mağaralarına sokuyordu.

Daha az sayıdaki bir diğeri iş gücü sahibi grup da, insanın doğal duygularının ürküye kapılarak karşı çıktığı barbar âdet ve göreneklere sıkı sıkıya sarılanlardı; bunlar, kurtların kemirdiği eski kayıtlara göre hareket ediyordu sadece. Bu kendi kendine düşünmeye cesaret edememe ve düşünmenin bilinmediği zamanların döküntüleri arasından fikirler arayıp bulma alışkanlığı yüzünden, zevk kentlerinde tüyler ürpertici alışkanlıklar hüküm sürüyordu. Bu nedenle, suçlarla cezalar arasında bir oran yoktu. Bazen işlemediği bir suçu söyletmek için suçsuz bir insanı, ölümü binlerce defa yeğleyeceği işkencelere uğrattıyorlardı.

Genç bir adamın düşüncesizliğini, insanları zehirleyen ya da anasını babasını öldüren birini cezalandırır gibi cezalandırıyorlardı. Aylaklar, yürek paralayıcı çılgınlıklar atıyor, ertesi gün bir daha bunun sözünü etmeyip sadece modadan konuşuyorlardı.

Bu insanlar, bir yüzyıl akıp giderken güzel sanatların akla gelmeyecek kadar gelişip yetkinleştiğini görmüştü, yabancılar, tıpkı Babil'de olduğu gibi, büyük mimari anıtları, olağanüstü bahçeleri, heykel ve resimde başarılan ulu eserleri gelip hayranlıkla seyrediyordu. Kulağa uğramadan doğrudan ruha ulaşan bir müzikle kendilerinden geçiyorlardı.

Ulus, gerçek şiiri yani doğal ve ahenkli olan, akla olduğu kadar yüreğe de hitap eden şiiri ancak bu mutlu çağda tanıdı. Yeni söylem biçimleri, olağanüstü güzelliklerin ortaya çıkmasına yol açtı. Özellikle tiyatro, hiçbir ulusun eşini benzerini yara-

tamadığı başyapıtlarla çınladı. Sonunda sağbeğeni tüm mesleklerde yaygınlaştı, öyle ki, din adamları arasından bile iyi yazarlar çıktı.

Başarı ve utkunun başları göğe değen bunca çelengi, çok geçmeden çorak topraklarda kurudu. Geriye yeşili soluk ve hastalıklı yapraklarıyla bir avuç çelenk kaldı. Yaptığı işi baştan savma yapmanın kolaylığı, iyi yapmaya karşı gösterilen tembellik, güzelliğe doymak ve tuhafıktan haz almak çöküşü getirdi. Kendini gösterme merakı barbarlık dönemlerini geri getiren sanatçıları kolladı, yine bu kendini gösterme merakı gerçek yeteneklere eziyet ederek onları yurtlarından ayrılmaya zorladı, eşekarıları balarılarını kaçırdı.

Artık ne gerçek sanat kalmıştı ortada ne gerçek deha; yetenek, geçmiş yüzyılın yetenekleri üzerinde yerli yersiz yargılarda bulunmaktan ibaretti. Bir meyhanenin duvarlarına resim çiziktiren kötü bir ressam, büyük ressamların tablolarını bilgiç bilgiç eleştiriyor, birkaç satır yazı karalayanlar büyük yazarların yapıtlarını yerin dibine batırıyorlardı. Cehaletin ve zevksizliğin kiralık kalemleri de vardı; farklı adlar taşıyan yüzlerce kitapta hep aynı şeyleri yazıyorlardı. Her taraf ya sözlük ya da broşür doluydu. Din adamı bir gazeteci haftada iki defa, halkın varlığından habersiz olduğu birkaç deli hakkında ve birtakım dolandırıcıyla sürtüğün sefil meskenlerinde gerçekleştirdikleri olağanüstü mucizeler hakkında anlaşılmaz, karışık şeyler yazıyordu; öfke ve açlıktan ölmek üzere

olan, karalar giymiş daha başka sabık din adamları, yazdıkları yüzlerce yazıda insanları aldatmalarına izin verilmemesinden, bu hakkın sadece gri giysiler içindeki tekelere tanınmış olmasından yakınıyorlardı. Bazı yüksek rütbeli din adamları, ona buna kara çalan yergi yazıları yayımlıyorlardı.

Amazan bütün bunları bilmiyordu, öğrendiğindeyse, kafası hep Babil Prensesi'yle, Mısır Kralı'yla ve üzüntüyle dolaştığı ülkelerde kadınların kendisine karşı gösterdiği yakınlığı hor görme konusundaki sarsılmaz yeminiyle dolu olduğundan pek dert etmeyecekti.

İnsanlara has doğal merakı en ileri sınırlarına vardırıran, ağırbaşlılıktan uzak, cahil ayaktakımı uzun süre tekboynuzların çevresinde dört döndü; daha sağduyulu olan kadınlar, Amazan'ın kendisini görmek için kaldığı konağın kapılarını zorladı.

Amazan, ev sahibine ilkin saraya gitmek istediğini ifade etti ama tesadüfen orada bulunan aylak takımından zevk ehli bazı insanlar, sarayın artık moda olmaktan çıktığını, zamanın çok değiştiğini ve eğlencenin yalnızca kentte olduğunu söylediler. Aynı akşam, zekâsı ve yetenekleri ülkesinin sınırları dışında da tanınan ve Amazan'ın da ziyaret ettiği bazı ülkeleri dolaşmış bir kadının sofrasına davet edildi. Amazan bu kadından ve evinde toplanmış insanlardan çok hoşlandı. Samimiyet burada terbiye sınırları dışına çıkmıyor, neşe gürültüye kurban gitmiyor, bilgi bıkkınlık vermiyordu ve düşünme biç-

mi özentili değildi. Sık sık bazılarınca haksız olarak kullanılıyor olsa da, Amazan, zevk ehli adının boş bir laf olmadığını anladı. Ertesi gün, hiç de daha az sevimli olmayan ama çok daha zevk düşkün bir toplulukla birlikte yemek yedi. Amazan davetlilerden ne kadar hoşlandıysa, onlar da Amazan'dan o kadar hoşlandı. Ülkesinin ıtırli bitkilerinin hafif bir ateşte yavaş yavaş eriyip etrafı enfes kokularla doldurması gibi, Amazan ruhunun yumuşayıp çözüldüğünü hissetti.

Yemekten sonra Amazan'ı, en kıskandıkları dinleyicileri ellerinden aldığı için din adamlarınca kınanan büyüleyici bir gösteriye götürdüler. Bu gösteri, hoş dizelerden, nefis şarkılardan, ruhun devinimlerini ifade eden danslardan ve gözleri tutsak edip büyüleyen görüntülerden oluşuyordu. Birçok eğlence türünü bir araya getiren bu eğlence türü yabancı bir adla tanınıyor, eskiden yedi dağların dilinde *çalışma, hizmet, uğraş, hüner, girişim, görev, iş* anlamlarına gelen *opera* adıyla biliniyordu. Amazan bu gösteriden çok hoşlandı. Özellikle bir kız tatlı sesi ve zarif tavırlarıyla onu büyüledi. Gösteriden sonra yeni dostları bu *iş* kızını Amazan'la tanıştırdı. Amazan kıza bir avuç elmas hediye etti. Kız, bunun için o kadar minnettar kaldı ki, günün geri kalan kısmında Amazan'ın yanından ayrılamadı. Akşam yemeğini kızla beraber yedi ve yemek sırasında ölçülü davranma kararını unuttu, yemekten sonra da güzelliğe karşı her zaman duyarsız kalma ve baştan çıkarma girişimlerine yüz vermeme konusundaki

yemini aklından çıktı. İnsan zayıflığına mükemmel bir örnek!

Güzel Babil Prensesi o sırada Anka'sı, oda hizmetçisi Irla ve tekboynuzlara binmiş iki yüz Gangarid süvarisiyle kente giriyordu. Kapıların açılması için oldukça uzun süre beklemek gerekti. Formosante ilk olarak erkeklerin en yakışıklısının, en yiğidinin, en zekisinin ve en sadığının hâlâ bu kentte olup olmadığını sordu. Görevliler, onun Amazan'dan söz ettiğini anladı. Formosante, Amazan'ın kaldığı konağa götürülmesini istedi, konağa yüreği sevgiyle çarparak girdi. Sadakat örneği sevgilisini yeniden göreceğ olmanın anlatılmaz sevinciyle doluydu ruhu. Amazan'ın odasına girmekten onu hiçbir şey alıkoyamazdı; yatağın perdeleri açıldı, Formosante güzel Amazan'ın hoş bir esmerin kolları arasında uyumakta olduğunu gördü. Her ikisinin de dinlenmeye fazlasıyla gereksinmesi vardı.

Formosante tüm konakta çın çın öten, ama ne kuzenini ne de iş kızını uyandırabilen bir çığlık attı. Bayılarak Irla'nın kolları arasına yığıldı. Kendine gelir gelmez, öfkeyle karışık bir acıyla bu uğursuz odadan çıktı. Irla, Amazan'la bu kadar tatlı saatler geçiren Kadının kim olduğunu soruşturdu. Formosante'a bu kızın, birçok yeteneği arasında zarafetle şarkı söylemek de bulunan gönül eğlendirici bir iş kızı olduğu söylendi.

— Ah, Tanrım, ey her şeye gücü yeten Oromazdes! diye ağlayıp dövünüyordu Babil Prensesi. Kim tarafından aldatıldım, hem de kiminle! Uğruma onca

prensesi reddeden kişi, demek Galyalı bir sürtük uğruna beni bıraktı! Böyle bir hakareten sonra artık yaşayamam.

— Hanımım, dedi Irla, gençler dünyanın her tarafında böyledirler, gökten inmiş bir meleğe bile âşık olsalar, bazen bir oyuncu parçası için ona ihanet ederler.

— Olan oldu, dedi prenses, artık dünyada yüzünü görmek istemem, tekboynuzlarım koşulsun, hemen gidelim buralardan.

Anka, hiç değilse Amazan uyanıncaya ve onunla görüşünceye kadar beklemesi için prensese yalvarıp yakardı.

— O bunu hak etmiyor, dedi prenses, bunu yaparsanız, onurumu fena halde yaralarsınız. O zaman, ona sitem etmenizi rica ettiğimi ve onunla barışmak istediğimi düşünür. Beni seviyorsanız, bana ettiği hakarete bir de bu hakareti katmayın.

Hayatını ne de olsa Babil Kralı'nın kızına borçlu olan Anka, söz dinlemezlik edemedi. Formosante tüm maiyetiyle hemen oradan ayrıldı.

— Nereye gidiyoruz, hanımım? diye sordu Irla.

— Hiç bilmiyorum, diye yanıtladı prenses, önümüze ilk çıkan yolu tutarız. Amazan'dan ebediyen uzaklaşayım, yeter.

Tutkularının tutsağı olmadığından, Formosante'dan daha akli başında olan Anka, yol boyunca onu avutmaya çalıştı; bir başkasının hatası yüzünden insanın kendisini cezalandırmasının hüznü verici bir şey olduğunu, Amazan'ın ona olan sada-

katini birçok defa parlak bir şekilde kanıtladığını, bu yüzden, bir anlık dikkatsizliğini bağışlaması gerektiğini, Amazan'ın, Oromazdes'in yardımından mahrum kalmış dürüst biri olduğunu, bundan böyle aşkına ve erdeme daha da bağlı olacağını, hatasının bedelini ödeme arzusunun onu eskiden olduğundan daha mükemmel biri yapacağını, bu nedenle Formosante'in daha mutlu olacağını, kendisinden önce birçok büyük prensesin benzeri yanlışlıkları bağışlamış ve bunun yararını görmüş olduğunu tatlı tatlı anlatıyor, Formosante'a örnekler veriyordu; öykü anlatmanın öyle ustasıydı ki, sonunda Formosante'in gönlü biraz ferahlayıp yatıştı, bu kadar erken ayrılmasaydım diye düşündü, tekboynuzların gidişini çok hızlı buluyor, ama gerisin geri dönmeye de cesaret edemiyordu; bağışlamakla öfkesini göstermek arzusu, aşkıyla gururu arasında bocalıyor, tekboynuzların gidişine müdahale edemiyordu ve babasının kâhininin kehanetine göre dünyayı dolaşıyordu.

Amazan uyandığında, Formosante ile Anka'nın geliş ve gidişlerini öğrendi, prensesin içine gömüldüğü büyük acıyı ve öfkesini öğrendi, prensesin onu asla bağışlamayacağına yeminler ettiğini anlattılar.

— Peşinden gidip ayakları dibinde kendimi öldürmekten başka yapacak şeyim kalmadı, diye haykırdı Amazan.

Ehlikeyif aylak dostları bu serüveni haber alınca koşup geldiler, hepsi de kendileriyle kalmasının bin defa daha iyi olacağını, güzel sanatların koy-

nunda yaşadıkları zevkli ve rahat yaşamla hiçbir şeyin karşılaştırılamayacağını, birçok yabancının, hatta kralın bu kadar hoş uğraşlarla dolu, bu kadar büyüleyici bir yaşamı ülkelerine ve tahtlarına yeğlemiş olduğunu söylediler; dediklerine göre zaten arabası kırılmıştı ve bir saraç ona modaaya uygun bir yenisini yapmaktaydı, kentin en iyi terzisi ona günün modasına uygun bir düzine kadar elbise biçmişti, evlerinde çok güzel oyunlar oynanan, kentin en zeki ve en hoş kadınları ona ziyafet vermek için birer gün belirlemişlerdi. İş kızı, bütün bu süre zarfında, tuvalet masasında çikolatalı içeceğini içiyor, gülüyor, şarkı söylüyor ve yakışıklı Amazan'a cilve yapıyordu; Amazan, sonunda bu kızın kaz kadar beyni olmadığını anladı.

Bu gönlü yüce ve cesur genç prens içten, candan ve açık yürekli de olduğundan, uğradığı felaketleri ve seyahatlerini dostlarına anlatmıştı, onun prensesin yakın akrabası olduğunu biliyorlardı, prensesin Mısır Kralı'na verdiği uğursuz öpücükten haberleri vardı.

— Akrabalar arasında bu tür ufak tefek yaramazlıklar başışlanır, dediler Amazan'a, yoksa insan hayatı boyunca kendini bitmez tükenmez kavgaların içinde bulur.

Hiçbir şey Formosante'ın peşinden koşmak niyetinden onu caydıramadı, ama arabası hazır olmadığından, işsiz güçsüz takımı arasında ziyafet ve eğlencelerle üç gün geçirmek zorunda kaldı. Sonunda dostlarını kucaklayıp, onlara ülkesinde çıkarılan en

iyi elmaslardan verdikten ve hafiflik ve uçarılık onları sevimli kılıp mutlu ettiğinden hep böyle kalmalarını salık vererek izinlerini istedi.

— Cermenler, Avrupa'nın yaşlılarıdır, diyordu, Albionlular yetişkin insanlar, Galyalılarısa çocuk. Ve ben çocuklarla oynamaktan hoşlanıyorum.

XI

Amazan'ın kılavuzları prensesin tuttuğu yolu takip etmekte güçlük çekmediler, her yerde sadece prensesin ve büyük kuşunun sözü ediliyordu. Herkes hâlâ prensese duyduğu hayranlığın heyecanı içindeydi. Dalmaçya ve Ancona ahalisi bir evin havada uçtuğunu gördüklerinde bundan daha az şaşkınlık duymuşlardı; Loire, Dordogne, Garonne, Gironde kıyıları hâlâ hayranlık ve sevinç çılgınlıklarıyla çınılıyordu.

Amazan, Prenelerin eteklerine geldiğinde yüksek görevliler ve din adamları, onu istemese de tef ve dümbelekle oynattılar, ama Preneleri aştıktan sonra artık ne neşe kaldı ne sevinç. Uzaktan uzağa birkaç şarkı sesi duyduysa da bunların hepsi hüznümlü havalardı. Yöre sakinleri kuşaklarına soktukları bir tespih ve bir hançerle, ağırbaşlılıkla yürüyordu. Siyahlar giymiş halk yasta gibiydi. Amazan'ın uşakları yoldan geçenlere bir şey soracak olsalar, yolcular işaretlerle yanıt veriyor; bir handa konaklayacak olsalar, hancı handa bir şey olmadığını, acil

gereksinimleri için birkaç kilometre öteye birini gönderebileceğini birkaç kelimeyle söylüyordu.

Bu sessiz insanlara güzel Babil Prensesi'nin orarlardan geçip geçmediği sorulduğunda, daha az kısa bir yanıt veriyorlardı:

— Onu gördük, o kadar da güzel değildi. Sadece koyu esmer tenliler güzel olur, onun kaymak gibi bir gerdanı var, dünyada bu kadar iğrenç bir şey olabilir mi? Böylesi bizim iklimimizde görülmüş şey değil.

Amazan, Betis'in suladığı eyalete doğru ilerliyordu. Bu ülkenin Tirliler tarafından keşfinden bu yana on iki bin yıldan fazla zaman geçmemişti, birkaç yüzyıl sonra sular altında kalacak büyük Atlantis Adası da yine aynı sıralarda keşfedilmişti. Kendilerinin hiçbir şeye karışmaması gerektiğini, gelip toprağı işlemenin Galyalı komşularına düştüğünü ileri sürerek yerli halkın işlemeden bıraktığı Betis toprağını Tirliler ekip biçti. Tirliler gelirken beraberlerinde, kazanacak para olması şartıyla daha o zamanlarda dünyanın her tarafına giden Filistinlilerden* getirmişlerdi. Bu Filistinliler rehin üzerinden yüzde elli faiz alarak, ülkenin neredeyse bütün zenginliklerini ellerine geçirmişlerdi. Bu, Betis halkının, Filistinlilerin büyücü olduklarını düşünmesine yol açtı ve büyücülükle suçlanan tüm insanlar *araştırmacılar* ya da *anthropokaie*'ler† denen

* Yahudiler —çn.

† Engizitörler (Lat. *Inquirere*, araştırmak) ve insan yakıcılar (Yun. *Anthropos* + *chaiô*) —çn.

bir grup din adamı tarafından acımasızca yakıldı. Bu papazlar onlara ilkin maskeli bir giysi giydireyor, mallarına el koyuyor ve onları *por l'amor de Dios** hafif ateşte kızartırken Filistinlilerin kendi dualarını yürekten bir bağlılıkla okuyorlardı.

Babil Prensesi, sonraları *Sevilla* adını alacak kente ayak basmıştı. Amacı, Tir yoluyla Babil'e dönmek üzere Betis'te gemiye binmek, babası Kral Belus'u yeniden görmek ve elinden gelirse sadakatsiz sevgilisini unutmak, olmazsa onunla evlenmekti. Sarayın tüm işlerini gören iki Filistinliyi huzuruna çağırttı. Filistinliler ona üç gemi temin etmeliydi. Anka, onlarla birlikte gerekli bütün düzenlemeleri yaptı ve biraz çekişmeden sonra fiyatı kararlaştırdılar.

İndikleri konağın çok sofu olan sahibesiyle sofulukta ondan geri kalmayan kocası araştırmacı, anthropokaie din adamlarıyla pek sıkı fıkıydılar, yani onların casusuydular; evlerinde bir büyücü kızla iki Filistinlinin altın yaldızlı kocaman bir kuş kılığındaki şeytanla anlaşma yapmakta olduğunu onlara haber vermekten geri durmadılar. Kadının çok büyük miktarlarda elması olduğunu öğrenen araştırmacılar ânında onun büyücü olduğuna hükmettiler, çok büyük ahırlarda uyuyan iki yüz tekboynuzla süvariye hapsedmek için geceyi beklediler, çünkü araştırmacılar tabansızdır.

Kapıları sıkıca kapadıktan sonra prensesle İrla'yı yakaladılar, ama yıldırım hızıyla uçan Anka'yı

* Tanrı aşkına -çn.

ele geçiremediler. Anka'nın, Amazan'ı Galya'dan Sevilla'ya gelen yolda bulacağından kuşkusu yoktu.

Anka, Amazan'a Betis sınırında rastladı ve ona prensesin başına gelen felaketi anlattı. Amazan ağzını açıp tek laf edemedi: Çok heyecanlanmış, çok öfkelenmişti. Altın kakmalı çelik bir zırh, on iki ayak uzunluğunda bir mızrak, iki kargı ve bir vuruşta ağaçları, kayaları ve din adamlarını ikiye bölebilen, *yıldırım yağdıran* adlı keskin bir kılıçla silahlandı, güzel başına balıkçıl ve devekuşu tüyleriyle süslenmiş altın bir kask taktı. Bu zırh, İskit ülkesine yaptığı yolculukta kız kardeşi Aldea'nın kendisine armağan ettiği, Mecüc'ün eski zırhıydı. Kendisine eşlik eden az sayıdaki adamı, Amazan gibi birer tekboynuza bindiler. Amazan sevgili Anka'sını kucaklayarak ona üzgün bir tavırla;

— Suçluyum, dedi, aylakların kentinde bir iş kıızıyla yatmamış olsaydım, güzel Babil Prensesi bu korkunç duruma düşmeyecekti. Hemen anthropokailerin üzerine yürüyelim.

Amazan kısa bir süre sonra Sevilla'ya girdi: İki yüz Gangaridle tekboynuzlarının aç susuz kapatıldığı yerin kapılarını bin beş yüz *alguazil** koruyordu; Babil Prensesi'ni, oda hizmetçisi Irla'yı ve iki zengin Filistinliyi kurban edecekleri tören için her şey hazırды.

Etrafında küçük anthropokailer olmak üzere, büyük anthropokai kutsal mahkemesinde yerini

* Alguazil ya da alguacil: İspanya'da jandarma -çn.

almıştı, kuşaklarının arasına birer tespih sokulmuş bir Sevilalı kalabalığı ağızlarını açıp tek kelime etmeden kollarını kavuşturmuş oturuyordu, güzel prensesi, Irla'yı ve iki Filistinliyi elleri arkalarından bağlanmış ve maskeli birer giysi giymiş olarak getiriyorlardı.

Anka, Gangaridlerin kapılarını zorlamaya başlamış oldukları hapishaneye bir çatı penceresinden girdi. Yenilmez Amazan dışarıdan kapıları kırıyordu. Gangaridlerin hepsi tekboynuzlarına binmiş ve tepeden tırnağa silahlanmış olarak dışarı çıktılar, Amazan başlarına geçti. Alguazilleri, casusları, anthropokai rahiplerini alt etmekte güçlük çekmediler; her tekboynuz bir defada on iki kişiyi zımbalıyordu. Amazan'ın yıldırım yağdırana karşısına çıkanı ikiye bölüyor; kara cüppeli, kirli kırmalı yakalı insanlar *por l'amor de Dios* kutsanmış tespihlerini ellerinden düşürmeden kaçıyorlardı.

Amazan, büyük araştırmacıyı oturduğu kürsüden kaptığı gibi kırk adım ötedeki alev alev yanan odun yığını üzerine fırlattı, diğer küçük araştırmacıları da birbiri peşi sıra oraya attı. Sonra Formosante'ın ayaklarına kapandı.

— Ah! Ne sevimlisiniz! dedi prenses. Bir iş kızıyla beni aldatmamış olsaydınız, sizi taparcasına severdim!

Amazan prensesle barışır, Gangaridler tüm anthropokailerin cesetlerini odunların üzerine yığar ve alevler bulutlara kadar yükselirken, Amazan uzaktan kendilerine doğru gelen, orduya benzer

bir kalabalık gördü. Başı taçlı yaşlı bir hükümdar halatlarla birbirine bağlı sekiz katırın çektiği bir arabayla ilerliyor, onu yüz kadar araba izliyordu. Yanları sıra gelen çok güzel atlara binmiş kara cübbeli, beyaz kırma yakalı ağırbaşlı insanlar vardı, onların da arkasından yağlı saçlı kalabalık bir yaya grubu sessizce ilerliyordu.

Amazan, Gangaridlerini etrafına dizdikten sonra mızrak elinde ilerledi. Kral, Amazan'ı fark edince tacını çıkardı, arabasından indi ve Amazan'ın üzengilerine sarılarak ona;

— Tanrı'nın gönderdiği insan, siz insanlığın öç alıcısı, ülkemin kurtarıcısı, benim koruyucumsunuz. Yeryüzünü kendilerinden temizlediğiniz bu kutsal canavarlar, *Yedi Dağların İhtiyarı* adına benim efendilerimdi, onların acımasız güçlerine boyun eğmek zorunda kaldım. İğrenç zalimliklerini biraz olsun hafifletmeye kalkışsaydım, halkım beni terk ederdi. Bugün soluk alıyor, hükmediyorum ve bunu size borçluyum.

Sonra saygıyla Formosante'nin elini öptü ve Amazan, Irla ve Anka'yla birlikte gelip sekiz katırlı saltanat arabasına binmelerini rica etti. Duydukları korku ve minnetle hâlâ yere kapanmış duran saray bankerleri iki Filistinli ayağa kalktı ve tekboynuz bölüğü Betis Kralı'nın ardına takılarak sarayına kadar onu takip etti.

Bir halkın kralı olmanın ağırbaşlılığı, katırlarının ağır adımlarla yürümesini gerektirdiğinden Amazan'la Formosante serüvenlerini krala anlata-

cak zamanı buldular. Kral ayrıca Anka'yla görüştü, ona hayran oldu ve onu yüz defa öptü. Hayvanları yiyen ve artık onların dillerinden anlamayan Batılı halkların ne kadar cahil, zalim ve barbar olduklarını, sadece Gangaridlerin insan tabiat ve onurunu koruduğunu anladı, ama ölümlülerin en barbarlarının, Amazan'ın yeryüzünden temizlediği araştırmacı anthropokailer olduğunu kabul ediyordu. Kral, Amazan'ı durmadan kutsayıp tekrar tekrar teşekkürler ediyordu. Güzel Formosante daha şimdiden iş kızı meselesini unutmuştu, gönlünde sadece yaşamını kurtaran yiğide verdiği değer vardı. Mısır Kralı'na verilen öpücüğün masumiyetini ve Anka'nın dirilişini öğrenen Amazan sevince boğuluyor ve aşkla kendinden geçiyordu.

Yemek sarayda yendi ama oldukça kötüydü. Betisli aşçılar Avrupa'nın en kötüleriydi. Amazan onlara Galya'dan aşçı getirtmelerini salık verdi. Yemek boyunca kralın müzisyenleri, daha sonraki yüzyıllarda *İspanya Çılgınlıkları* adını alacak olan ünlü havaları çaldılar. Yemekten sonra işten söz ettiler.

Kral, güzel Formosante'a, yakışıklı Amazan'a ve güzel Anka'ya niyetlerini sordu.

— Benim niyetim, veliahtı olduğum Babil'e dönüp amcam Belus'ten kuzenim eşsiz Formosante'ı istemektir, tabii o benimle Gangaridler ülkesinde yaşamak isterse, dedi Amazan.

— Benim niyetimse, dedi Formosante, kesinlikle Amazan'ın yanından ayrılmamaktır. Ancak

kral babamın yanına dönmem uygun olur; o bana Basra'ya gitmem için izin vermişti, bense dünyayı dolaştım.

— Bense, dedi Anka, bu sevecen ve yüce gönüllü sevgilileri her yerde takip edeceğim.

— Haklısınız, dedi Betis Kralı, ama Babil'e dönmek sandığınız kadar kolay değil. Tirli gemiler ve tüm dünyayla haberleşen Filistinli bankerlerim yoluyla her gün o ülkeden haberler alıyorum. Fırat ve Nil'e doğru her yer ordu kaynıyor. İskit Kralı, hepsi atlı üç yüz bin savaşçının başında, karısının mirasını istiyor. Mısır Kralı'yla Hint Kralı kendileriyle alay edilmiş olmasının öcünü almak için üç yüz biner kişilik ordularının başına geçmiş Fırat ve Dicle kıyılarını kırıp geçiriyor. Mısır Kralı ülkensinden uzaktayken, düşmanı olan Etiyopya Kralı üç yüz bin adamıyla Mısır'ı yakıp yıkıyor, Babil Kralı'nınsa kendini savunmak için sadece altı yüz bin piyadesi var.

— İtiraf ederim ki, diye sözlerini sürdürdü kral, Doğu'nun bağrından çıkan bu muazzam orduları ve onların hayranlık uyandıran ihtişamını duyduğumda ve o orduları bizim besleyip giydirmekte güçlük çektiğimiz yirmi-otuz bin kişilik küçük ordularımızla karşılaştığımda, Doğu'nun Batı'dan çok önce yaratılmış olduğuna inanasım geliyor. Sanki kaostan evvelsi gün, barbarlıktansa daha dün çıkmış gibi görünüyoruz.

— Saygıdeğer efendim, dedi Amazan, bir mesleğe sonradan girenler bazen ilk girenlere üstün

gelir. Benim ülkemde insanlığın Hindistan'da ortaya çıktığına inanılır, ama ben bundan emin değilim.

— Peki, siz ne düşünüyorsunuz? diye sordu Betis Kralı, Anka'ya.

— Efendim, diye yanıtladı Anka, ben, antikite hakkında bilgi sahibi olamayacak kadar gencim. Topu topu yirmi yedi bin yaşındayım; ama benden beş kat daha uzun yaşamış olan babam, kendi babasından öğrendiğine göre, Doğu ülkelerinin diğerlerinden her zaman daha kalabalık ve daha zengin olduğunu bana söylemişti. Atalarına dayanarak, bütün hayvan soylarının Ganj kıyılarında türediğini ileri sürüyordu. Ben, bu fikre katıldığımı söyleyemem. Albion tilkilerinin, Alp dağsıçanlarının ve Galya kurtlarının benim ülkemden gelmiş olabileceklerine inanmam; aynı şekilde, sizin ülkelerinizdeki köknarla meşenin de Hindistan'daki palmiye ve hindistancevizi ağaçlarından geldiğini sanmıyorum.

— Peki, öyleyse biz nereden geliyoruz? diye sordu kral.

— Bu konuda hiçbir fikrim yok, dedi Anka, ben sadece güzel Babil Prensesi'yle sevgili dostum Amazan'ın nereye gidebileceklerini bilmek istedim.

— İki yüz tekboynuzla, her biri üç yüz biner kişilik orduların yarılıp geçilebileceğini hiç sanmıyorum, diye sözlerini sürdürdü kral.

— Neden olmasın? dedi Amazan.

Betis Kralı bu “*Neden olmasın*”daki yüceliği hissetti, ama sayısız orduya karşı sadece yüceliğin yetebileceğine inanmıyordu.

— Size, gidip Etiyopya Kralı’nı bulmanızı tavsiye ederim, dedi, Filistinlilerim vasıtasıyla bu siyah prensle ilişkideyim. Ona sunmanız için size bir mektup veririm. Mısır Kralı’nın düşmanı olduğuna göre, sizin ittifakınızla kuvvetini arttırmaktan çok mutlu olacaktır. Size, azla yetinmesini bilen ve çok cesur iki bin adam vererek yardım edebilirim, isterseniz Pirenelerin eteklerinde oturan, daha doğrusu zıplayan ve adına *Vasque*’lar ya da *Vascon*’lar* denen halktan da bir o kadar adam toplayabilirsiniz. Tekboynuzla binmiş savaşçılarınızdan birini birkaç elmasla gönderin, size hizmete koşmak için küçük şatosunu, yani babasının saz damlı küçük kulübesini terk etmeyecek bir tek Vascon kalmayacaktır. Vasconlar yorulmak nedir bilmezler, cesur ve çok hoş insanlardır, onlardan çok hoşnut kalacaksınız. Onların gelmesini beklerken, size şölenler düzenler ve gemileri hazırlarız. Bana ettiğiniz iyiliğe karşı ne yapsam minnet borcumu ödeyemem.

Amazan, yeniden Formosante’a kavuşmanın mutluluğu içinde yüzüyor ve onunla sohbet etmekten neredeyse yeni bir aşka yakalanmış kadar haz alıyordu.

Çok geçmeden dümbeleklerle dans ederek bir grup yiğit ve neşeli Vascon çıkageldi, yiğit ve ağırbaşlı Betislilerden oluşan diğer birlik de hazırды.

* *Vasque*’lar ya da *Vascon*’lar: Basklar –çn.

Karayağız yaşlı kral iki âşığı şefkatle kucakladı ve onlara iyi yolculuklarla sonsuz aşk ve zaferler dileyerek gemilerine silahlar, yataklar, satranç takımları, siyah renkli giysiler, goliller,* soğan, koyunlar, tavuklar, un ve çokça sarmısak yükletti.

Filo, her ne kadar Tir krallığında birer Yunan adı olan Pygmalion, Dido ya da Sychaios† adında hiç kimse yaşamamış olsa da ve her ne kadar o sıralarda Tir’de bir kral bulunmuyor olsa da, antikitenin hiç masal anlatmamış ve profesörlere göre sadece küçük çocuklar için yazmış olan en ciddi yazarlarının tanıklığına göre, yüzyıllarca sonra, Pygmalion adında birinin kız kardeşi ve Sychaios adında birinin karısı olan Fenikeli Dido’nun bu Tir kentinden ayrıldıktan sonra gelip bir sığır derisini ince ince şeritler halinde keserek görkemli Kartaca kentini kurduğu kıyılara yanaştı.

Görkemli Kartaca henüz bir liman kenti değildi, sadece güneşte balık kurutan birkaç Numidyalı yaşıyordu. Byzacium ve Sirte kıyıları boyunca, son-

* Golil: İspanyol pelerini –çn.

† Tir Kralı Pygmalion, kız kardeşi Elissa’nın (Dido) kocası, Fenikeli bir prens olan Sykharbas’ı servetini ele geçirmek için bir av ya da kurban töreni sırasında öldürttü. Dido’nun rüyasına giren Sykharbas durumu anlattı ve karısına kaçmasını söyledi. Dido altınlarını alarak Tir’den Afrika’ya kaçtı. Aeneis’ten itibaren Sykharbas’ın adı Sykhaios olarak yazılmaya başlandı. Afrika’nın yerli krallarından biri, Dido’ya bir sığır derisininin kaplayacağı kadar bir yer satmıştı. Dido da sığır derisini ince ince dilerek, uzun şeritler haline getirdi. Toprağı bu şekilde ölçüp aldığı yerin sınırlarını genişletti ve Kartaca’yı kurdu –çn.

raları Siren ve büyük Hersones kentleri olan bitek kıyıları boyunca yol aldılar.

Sonunda kutsal Nil Nehrinin ağzına vardılar. Bu bitek toprakların sınırındaki Canope* limanına, Tanrı Canope'nin mi liman kentini kurduğunu, yoksa liman halkının mı tanrıyı yaratmış olduğunu, Canope yıldızının mı adını kente verdiğini, kentin mi yıldıza adını verdiğini bilmeden, ticaretle uğraşan tüm ulusların gemileri uğruyordu. Bu konuda bilinen tek şey, kentin de yıldızın da çok eski olduğuydu ve zaten ne türden olursa olsun, her şeyin başlangıcıyla ilgili bilinebileceklerin tümü de bu kadardır.

Tüm Mısır'ı yakıp yıkan Etiyopya kralı, yenilmez Amazan'la tapılası Formosante'in burada karaya çıktıklarını gördü. Birini savaş tanrısı, ötekini bir güzellik tanrıçası sandı. Amazan ona İspanya kralının tavsiye mektubunu sundu. Etiyopya kralı kahramanlık çağının bir zorunluluk halini almış âdetine göre, önce hayran olunacak şölenler verdi, sonra gidip, büyük, gururlu ve tadına doyumaz Babil kentini kuşatan Mısır Kralı'nın üç yüz bin adamının, Hint İmparatoru'nun üç yüz bin adamının ve büyük İskit Hanı'nın üç yüz bin adamının işini bitirme konusunu görüştüler.

Amazan'ın yanında getirdiği iki bin İspanyol, Babil'in yardımına koşmak için Etiyopya Kralı'na gereksinimleri olmadığını, krallarının gidip orayı

* Canope: Mısır'da bir kent. Canope ya da Canopus, Argo takımyıldızında çok parlak bir yıldız-çn.

kurtarmalarını emretmesinin kendileri için yeterli olduğunu ve bu sefer için sadece kendilerinin yeteceğini söylediler.

Vasconlar daha birçok büyük başarı elde ettiklerini, Mısırlılarla, Hintlerle ve İskitlerle tek başlarına savaşacaklarını ve İspanyollar artçı olmadıkları sürece onlarla birlikte yürümeyeceklerini söylediler.

İki yüz Gangarid, müttefiklerinin iddialarına kahkahalarla güldüler ve sadece yüz tekboynuzla yeryüzünün bütün krallarını kaçırtacaklarını ileri sürdüler. Güzel Formosante dikkatle seçilmiş güzel sözlerle onları yatıştırdı. Amazan siyahi krala Gangaridlerini, tekboynuzlarını, İspanyollarını, Vasconlarını ve güzel kuşunu takdim etti.

Kısa bir süre sonra Memphis üzerinden, Heliopolis üzerinden, Arsinoe üzerinden, Petra üzerinden, Artemite üzerinden, Sora üzerinden, Apameia üzerinden sefere çıkmak için, üç krala saldırılmak için ve daha önceki savaşları bu seferkinin yanında bir horoz ve bildircin dövüşüne döndürecek bir savaş yapmak için her şey hazırды.

Herkes Etiyopya Kralı'nın güzel Formosante'a nasıl sevdalandığını ve tatlı bir uyku Formosante'ın uzun kirpiklerini kapadığında nasıl yatağına girdiğini bilmektedir. Bu duruma tanık olan Amazan'ın geceyle gündüzün birlikte yattığını sandığı herkesçe anımsanmaktadır. Bu hakarete öfkelenen Amazan'ın hemen yıldırım yağdırana çekip küstah zencinin ahlaksız kafasını kestiği ve bütün Etiyopyalıları Mısır'dan kovduğu da bilinmeyen bir

şey değildir. Bu olağanüstü olaylar Mısır'ın vakayinamelerinde kayıtlı değil midir? Ün,* yüz diliyle, Amazan'ın üç krala karşı İspanyolları, Vasconları ve tekboynuzlarıyla kazandığı zaferleri her tarafa duyurdu. Amazan, güzel Formosante'ı babasına teslim etti, Mısır Kralı'nın köle yaptığı sevgilisinin bütün adamlarını kurtardı. Büyük İskit Hanı Amazan'a bağlılığını bildirdi ve Prens Aldea ile evliliği onaylandı. Babil krallığının mirasçısı olarak tanınan yenilmez ve yüce gönüllü Amazan, yanında Anka'sıyla, haraca bağlanan yüz kralın da hazır bulunduğu büyük bir törenle kente girdi. Evlilik töreni Belus'un verdiği tüm şölenleri geride bıraktı. Sofrada kızartılmış Apis öküzü ikram edildi. Mısır Kralı'yla Hint Kralı evlenenlere içki sundular ve bu düğün Babil'in en büyük beş yüz şairince övülüp yüceltildi.

* La renommée: Ün. Söylencede yüz ağızlı olarak ya da ağzında bir borazanla betimlenen kadın –çn.

EK

1768 BASKISININ SONU

Ey Musalar! İnsanlar size genellikle eserlerinin başlangıcında seslenirler, bense ancak eserimin sonunda size yalvarıyorum. Beni boşuna, yemek öncesi duayı okumadan şükür duası okumakla suçluyorlar. Musalar! Siz yine de benim koruyucularım olacaksınız. Bu gerçekçi öyküyle ölümlülere öğrettiğim hakikatleri, tıpkı *Candide*'i, *Saf oğlan*'ı çarpıttıkları, eski bir Capucin'in Capucinlere layık mısralarıyla Hollanda baskılarında erdemli Jeanne'in tertemiz serüvenlerini çirkinleştirdiği gibi, birtakım gözü pek insanın yalanlarıyla tahrif etmesinin önüne geçin. Kalabalık bir aileyi geçindiren ve hurufat, kâğıt ve mürekkep satın almak için çok az parası olan basımcıma bu haksızlığı yapmasınlar.

Ey Musalar! Mazarin Üniversitesinde gevezelik profesörü olan, Bélisaire'in ve İmparator

Justinianus'un ahlak üzerine öğütlerinden hoşlanmayan ve bu iki büyük adama karşı aşağılık yergiler yazan iğrenç Cogé'yi susturun.

Tek kelime eski Babilce bilmeksizin, benim gibi Fırat ve Dicle kıyılarına adımını atmaksızın, dünyanın en büyük kralının kızı güzel Formosante'in, Prenses Aldea'nın ve bu saygın sarayın tüm kadınlarının para karşılığında büyük Babil tapınağında Asya'nın tüm at uşaklarıyla din uğruna yattıklarını ileri sürmek küstahlığını gösteren ukala dümbeleği Larcher'nin ağzını tıkayın. Sizin de, utancın da düşmanı olan bu üniversite çapkını, Mısır'da şöyle iyi bir serüven yaşamayı gizliden gizliye tasarlıyor olmalı ki, Mendesli Mısır güzellerini sadece tekelerle sevişmiş olmakla suçluyor.

Antikiteyi bilmediği kadar yakın çağları da bilmediğinden, bir kocakarının huzuruna kabul edilmek umuduyla, bizim eşi menendi bulunmaz Ninon'umuzun seksen yaşındayken Fransız Akademisi ve Güzel Sanatlar Akademisi üyesi başrahip Gédoin ile yatmış olduğunu ima etmektedir. Adını bile duymadığı Châteauneuf başrahibini başrahip Gédoin ile karıştırıyor. Ninon'u Babil kızlarından daha fazla tanımıyor.

Musalar, gökyüzünün kızları, düşmanınız Larcher daha da ileri gidiyor. İşi oğlancılığı övmeye kadar götürüyor. Ülkemin tüm küçük yavrularının bu utanca bulaştıklarını söyleme cüretini gösteriyor. Suçluların sayısını artırmakla kendini kurtaracağını sanıyor.

Bilgiçlikten de oğlancılık kadar nefret eden soylu ve erdemli Musalar, beni Larcher üstada karşı koruyun!

Ve siz Freron denen Cizvit bozması, mabedi bazen kodes, bazen köşedeki meyhane olan siz Eşek Hazretleri, Avrupa'nın tüm tiyatrolarında *İskoçyalı Kadın* adlı oyunla hakkı teslim edilen siz; siz, rahip Desfontaines'in, Venüs'ün oğlu gibi elinde bir demir ve başında bir alın çatkısı taşıyan ve bacalardan daha yukarı çıkamasa da onun gibi göklere yükselen şu güzel çocuklardan biriyle aşkından doğan, kendine layık oğlu, kendisine karşı her zaman muhabbet beslediğim ve *İskoçyalı Kadın*'in oynandığı bir ay boyunca beni durmadan güldüren siz aziz Eşek Hazretleri, size benim *Babil Prensesi* adlı yapıtımı okumanızı salık veririm, insanların okuması için onu yerden yere vurun.

Kilise gazetecisi, bağnaz Jansenistlerin ünlü hatibi, rahip Bécherand'la Abraham Chaumeix tarafından kurulan kilisenin muhterem pederi, burada sizi de unutacak değilim, belagatli ve sağduyulu olduğunuz kadar da dindar olan gazetenizde *Babil Prensesi*'nin sapkın, deist ve dinsiz olduğunu yazmaktan geri durmayın. Özellikle Sorbonne'un *Babil Prensesi*'ni mahkûm etmesi için Riballier beyefendiyi ikna etmeye çalışın, yılbaşı hediyesi olarak bu küçük öyküyü verdiğim kitapçımı çok sevindirirsiniz.

VOLTAIRE

BABİL PRENSESİ

Voltaire'in 1768 yılında yazdığı felsefi öyküsü *Babil Prensesi*'nde iki âşık Asya ve Avrupa'da birbirlerini aramaya çıkıyorlar. Talihsizliklerle sürekli birbirlerinden ayrı düşen âşıkların yolda başlarına gelenler nüktedan bir tarzda aktarılıyor. Aydınlanma Çağının düşüncelerinden örnekler taşıyan bu öykü peri masallarıyla da benzerlikler gösteriyor. Büyülü kuşların, mitsel karakterlerin yaşadığı masalsi bir coğrafyayı tasvir eden

Voltaire, soylu sınıftan ve burjuvaziden tiksintisini ironik diliyle aktarmaya devam ediyor.

“Voltaire, hemen hemen tüm öykülerinde, *Binbir Gece Masalları*'nın ve antik çağın coğrafyasını kullanır; ne ki, Babil'in Paris, Brahmanların ya da Druidlerin ise Roma Kilisesinin rahipleri olduğunu fark etmekte gecikmez..”

Jorge Luis Borges

ALFA

www.alfakitap.com

[f /alfakitap](https://www.facebook.com/alfakitap)

[t /alfakitap](https://www.instagram.com/alfakitap)

ALFA KLASİK

ISBN 978-605-171-180-5

9 786051 711805